

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jernej Štromajer

**Orožarska politika in zakonodaja
v Združenih državah Amerike**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jernej Štromajer

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

**Orožarska politika in zakonodaja
v Združenih državah Amerike**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Ob zaključku magistrskega študija bi se rad zahvalil svojim staršem za pomoč, podporo in potrpljenje, ki sta mi ga nudila ves čas izobraževanja. Zahvalil bi se rad tudi svojemu mentorju dr. Bogomilu Ferfili in vsem kolegom, prijateljem, tovarišem ter drugim, ki so mi stali ob strani in pomagali uspešno zaključiti magistrski študij. Na koncu pa bi se rad zahvalil tudi državi in družbi za javno šolstvo; upam, da bo tako ostalo tudi v prihodnje. Vsem najlepša hvala.

Orožarska politika in zakonodaja v Združenih državah Amerike

Orožarska politika in zakonodaja je ena najbolj perečih javnopolitičnih tem v Združenih državah Amerike (ZDA). Razprava, vezana na orožarsko politiko in zakonodajo, sega vse od nastanka ZDA, sprejetja Ustave ZDA in Listine pravic pa do danes, ko se s tem področjem ukvarjajo interesne skupine, kot je Nacionalna strelska zveza (NRA), ter politiki. V magistrski nalogi sem preučil zgodovinske okoliščine nastanka in razvoja ZDA, ki so ključno vplivale na zapis pravice do imetja in nošenja orožja v amandma k Ustavi ZDA. Ugotovil sem, da imajo zgodovinske okoliščine, ki so privedle do sprejetja II. amandmaja k Ustavi ZDA, še danes velik vpliv na vprašanje pravice do imetja in nošenja orožja. Hkrati pa sem s pomočjo *policy* analize ugotovil, da je veljavna orožarska zakonodaja v ZDA pred letom 2013 glavni razlog za višjo stopnjo oboroženega nasilja v ZDA. Do navedenih ugotovitev sem prišel s pomočjo ustrezne metodologije in pregledom zgodovinskega razvoja ter nastanka ZDA, Ustave ZDA, in Listine pravic; s pregledom legislativne ter sodne zgodovine tematike, opisom in analizo vpliva NRA ter s pregledom leta 2013 s strani Bele hiše predlaganih zakonodajnih sprememb na področju nadzora orožja.

Ključne besede: Združene države Amerike, Ustava ZDA, Listina pravic, nadzor orožja, orožarska zakonodaja, Vrhovno sodišče ZDA, Nacionalna strelska zveza, Bela hiša.

Gun policy and legislation in the United States of America

Gun policy and legislation are among the most pressing public policy topics in the United States of America. The discussion connected with gun policy and legislation extends all the way from the founding of the USA, the adoption of the U.S. constitution and the Bill of Rights, up to today where it is a topic of interest groups such as the The National Rifle Association (NRA) and politics. In my master's thesis I studied the historic background of the founding of the USA, which had a critical impact on the adoption of the right to keep and bear arms in an amendment to the U.S. Constitution. I found out that historic circumstances leading to the adoption of the II. Amendment to the U.S. Constitution still have a big impact on the question of the right to keep and bear arms today. At the same time, based on a policy analysis, I found out that the valid gun legislation in the USA prior to 2013 is the main reason for high levels of armed violence in the USA. This claim is based on a review of the historic development and founding of the USA, the adoption of the U.S. Constitution and the Bill of Rights, and on a review of legislative and judicial history of the topic, as well as on a description and analysis of the NRA, and the 2013 White House gun control legislation change proposition.

Keywords: United States of America, United States Constitution, Bill of Rights, gun control, gun legislation, The Supreme Court of the United States, The National Rifle Association, The White House.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1 KVALITATIVNO RAZISKOVANJE.....	9
2.2 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE	10
2.2.1 ZBIRANJE VIROV	10
2.2.2 ANALIZA IN INTERPRETACIJA PRIMARNIH VIROV.....	10
2.2.3 ANALIZA IN INTERPRETACIJA SEKUNDARNIH VIROV.....	10
2.2.4 ZGODOVINSKA ANALIZA	11
2.2.5 ŠTUDIJA PRIMERA	11
2.2.6 POLICY ANALIZA.....	11
2.2.7 OPISNA (DESKRIPTIVNA) METODA.....	12
2.2.8 PRIMERJALNO RAZISKOVANJE	12
2.3 HIPOTEZE.....	13
3 ZGODOVINSKE OKOLIŠČINE SPREJETJA DRUGEGA AMANDMAJA K AMERIŠKI USTAVI	15
3.1 NASTANEK ZDA	15
3.2 SPREJETJE USTAVE ZDA	19
3.3 SPREJETJE LISTINE PRAVIC	25
4 SPREJETA OROŽARSKA ZAKONODAJA SKOZI ČAS	29
4.1 GUN CONTROL ACT OF 1968	30
4.2 BRADY HANDGUN VIOLENCE PREVENTION ACT	34
4.3 VIOLENT CRIME CONTROL AND LAW ENFORCEMENT ACT.....	37
4.3.1 FEDERAL ASSAULT WEAPONS BAN	39
5 ODLOČITVE VRHOVNEGA SODIŠČA ZDA, VEZANE NA OROŽARSKO ZAKONODAJO	41
5.1 ZDA PROTI MILLER.....	42
5.2 DISTRICT OF COLUMBIA PROTI HELLER	44

5.2 MCDONALD PROTI CHICAGO	45
6 NACIONALNA STRELSKA ZVEZA (NRA).....	48
6.1 USTANOVITEV IN ZGODOVINA.....	48
6.2 INŠTITUT NRA ZA ZAKONODAJNO AKCIJO.....	53
6.3 VLOGA, POLOŽAJ IN STALIŠČA.....	55
7 S STRANI BELE HIŠE PREDLAGANE SPREMEMBE OROŽARSKE ZAKONODAJE »NOW IS THE TIME«.....	58
7.1 PREDLAGANE ZAKONSKE SPREMEMBE IN PREDSEDNIŠKI IZVRŠILNI UKREPI.....	58
7.1.1 <i>PREPREČEVANJE LUKENJ V SISTEMU PREGLEDA PRETEKLOSTI IN OZADJA OSEB, KI ŽELIJO KUPITI OROŽJE.....</i>	58
7.1.2 <i>PREPOVED JURIŠNEGA OROŽJA, PODOBNEGA VOJAŠKEMU, IN OROŽJA Z VELIKO NABOJI TER DRUGI SMISELNI KORAKI ZA ZMANJŠANJE OBOROŽENEGA NASILJA.....</i>	61
7.1.3 <i>IZBOLJŠANJE VARNOSTI ŠOL.....</i>	68
7.1.4 <i>POVEČANJE DOSTOPNOSTI STORITEV ZA DUŠEVNO ZDRAVJE</i>	71
7.2 REALIZACIJA PREDLAGANE SPREMEMBE OROŽARSKE ZAKONODAJE »NOW IS THE TIME«.....	74
8 ZAKLJUČEK.....	78
9 LITERATURA.....	79

1 UVOD

V magistrski nalogi bom preučil orožarsko politiko in zakonodajo v Združenih državah Amerike (ZDA) skozi različne časovne točke in z več vidikov. Izhodišče za preučevanje orožarske zakonodaje in politike v ZDA je Listina pravic (*Bill of Rights*), ki je bila sprejeta aprila leta 1789 kot »dopolnitev ustave z določbami o osnovnih pravicah človeka« (Toplak v Jaklič 2005, 25).

»Prvi amandma zagotavlja temeljne človekove pravice, kot so pravica do svobode pri izbiri in prakticiranju religije, pravica do izražanja, tiska, združevanja in pravica do peticije« (Toplak v Jaklič 2005, 26). »Med preostalimi amandmaji so najpomembnejši tisti, ki z vrsto določb zagotavljajo pravice človeka v kazenskem postopku ter varujejo človekovo življenje, svobodo in premoženje« (Toplak v Jaklič 2005, 27). V sklopu teh amandmajev je tudi II. amandma k ustavi ZDA, ki se glasi: »Ker je dobro organizirana Obrambna Garda nujna za varnost svobode Države, se pravice ljudi imeti in nositi Orožje ne sme kršiti« (Jaklič 2005, 98). Amandma je bil najprej dolgo prezrt ali ignoriran, sedaj pa je postal predmet študij in razprav (Valparaiso 1994).

Za analizo orožarske politike in zakonodaje v ZDA skozi čas sem se odločil zaradi aktualnosti teme, ki trenutno povzroča trenja v ameriški javnosti. Predsednik ZDA Barack Obama je na začetku svojega drugega predsedniškega mandata naznanil, da se bo zavzel za strožji in večji nadzor nad orožjem. Kot dokaz, da je čas primeren za take ukrepe, navaja različne primere oboroženega nasilja, kot so bili streljanje na članico predstavniškega doma ameriškega kongresa Gabrielle Giffords, streljanje v kinematografu v kraju Aurora v zvezni državi Colorado, streljanje v verskem templju v kraju Oak Creek v zvezni državi Wisconsin in streljanje v osnovni šoli Sandy Hook v kraju Newtown v zvezni državi Connecticut (Bela hiša 2013).

V magistrski nalogi želim hkrati pojasniti prvotne okoliščine, povezane s sprejetjem ameriške ustavne pravice do nošenja orožja, in posledice, ki jih ima ta določba na ameriško družbo.

Z vrednotenjem javnih politik ZDA na področju nadzora orožja (t. i. »gun control«) skozi čas želim izvesti empirično analizo omenjene politike, ki bo vsebovala analizo in vrednotenje pretekle zakonodaje in odločitev vrhovnega sodišča ter analizo in vrednotenje aktualnih predlogov za spremembe zakonodaje na tem področju.

Istočasno želim analizirati in ovrednotiti tako preteklo zakonodajo, vezano na nadzor nad orožjem, kot odločitve ameriškega vrhovnega sodišča, ki so vplivale na ureditev te ustavne pravice v ZDA. Skozi časovno analizo tega področja nameravam prikazati spreminjanje zakonodaje na tem področju in analizirati ter ovrednotiti aktualne predlagane spremembe na področju orožarske zakonodaje v ZDA.

2 METODOLOŠKI OKVIR

Na začetku magistrske naloge bom predstavil metodologijo in raziskovalne metode ter tehnike, s katerimi bom na podlagi literature in virov potrdil ali zavrnil svoje spodaj navedene hipoteze.

V svoji magistrski nalogi bom izvedel študijo primera, in sicer orožarske politike in zakonodaje v ZDA, za kar bom opravil tudi vrednotenje javnih politik v obliki *policy* analize navedene politike in zakonodaje, hkrati pa bom uporabil še določene druge spodaj navedene raziskovalne metode in tehnike.

2.1 KVALITATIVNO RAZISKOVANJE

»Kvalitativno raziskovanje z nekaterih vidikov ni videti tako znanstveno kot druge vrste družboslovnega raziskovanja« (Ragin 2007, 97).

»Zaradi svojih poudarkov na poglobljenem poznavanju ter izčiščevanju in izpopolnitvi podob in pojmov je kvalitativno raziskovanje še posebej primerno za nekatere osrednje cilje družboslovnega raziskovanja. Ti zajemajo dajanje besede, interpretacijo zgodovinske ali kulturne pomembnosti in razvijanje teorije« (Ragin 2007, 97). Ravno zaradi navedenega sem se odločil, da pri svoji magistrski nalogi uporabim kvalitativno raziskovanje.

»Kvalitativno raziskovanje je pogosto manj strukturirano kakor druge vrste družboslovnega raziskovanja. Raziskovalec začne raziskavo z določeno mero odprtosti do predmeta raziskovanja in tega, kaj je mogoče izvedeti o njem. Kvalitativni raziskovalci redko preverjajo teorije. Namesto tega si ponavadi prizadevajo uporabiti eno ali nekaj enot (primerov) ali njihove kategorije z namenom razvijati ideje« (Ragin 2007, 101).

Kvalitativno raziskovanje bom uporabil za interpretacijo zgodovinsko pomembnih pojavov, ki vplivajo oz. so vplivali na razvoj ureditve orožarske politike in zakonodaje v

ZDA, saj »način, kako razmišljamo o pomembnih dogodkih ali zgodovinski epizodi, vpliva na to, kako razumemo sebe kot družbo ali nacijo« (Ragin 2007, 99).

»Metode, ki pomagajo videti stvari drugače, omogočajo ta cilj in interpretacijo in reinterpretacijo pomembnih družbenih dogodkov. Če podatki ne pridobijo močne nove podobe ali če ponujajo boljšo podporo starim podobam, novi načini razumevanja preteklih dogodkov seveda ne bodo dosegli širokega sprejema. Ključno je, da v okviru prizadevanja po ustvarjanju novih razumevanj kulturno ali zgodovinsko pomembnih pojavov kvalitativni pristop posveča posebno pozornost zgodovinskim podrobnostim« (Ragin 2007, 99).

2.2 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE

2.2.1 ZBIRANJE VIROV

Pred začetkom raziskovanja je treba pregledati aktualno bibliografijo obravnavane tematike (Bučar in drugi 2000, 22). S tem dobimo vpogled v obravnavano temo. Nato pa »dostopne vire ločimo na tiste, ki jih bomo uporabili, in one, ki jih bomo zanemarili« (Bučar in drugi 2000, 22).

2.2.2 ANALIZA IN INTERPRETACIJA PRIMARNIH VIROV

»Analiza primarnih virov (dokumentov, pogodb, ustav, zakonov, statutov, podzakonskih aktov, pravilnikov, tudi zapisnikov ali poročil) je metoda neempiričnega raziskovanja« (Bučar in drugi 2000, 22).

Zavedati se moramo, da »ko analiziramo primarne vire, se ne bomo nikoli mogli povsem izogniti potrebi po tolmačenju oz. razlagi primarnih virov« (Bučar in drugi 2000, 22).

2.2.3 ANALIZA IN INTERPRETACIJA SEKUNDARNIH VIROV

»Sestavni del analize predstavlja tudi uporaba sekundarnih virov (knjig, člankov, raziskovalnih poročil ipd.)« (Bučar in drugi 2000, 25).

S citiranjem sekundarnih virov ti postanejo »del našega besedila, za katerega smo odgovorni. Brez analize in kritične refleksije prevzeta trditev (ocena, podatki, sodba, tolmačenje ipd.) postane naša trditev in se ob bralčevi (recenzentski) kritiki ne moremo skriti za 'mnenje drugega', tj. izgovoriti se na citirani vir. Tudi zato moramo sekundarne vire (podatke in mnenja različnih avtorjev) vedno med seboj 'križati' (primerjati)« (Bučar in drugi 2000, 25).

2.2.4 ZGODOVINSKA ANALIZA

Zgodovinska analiza »temelji na predpostavki, da so spremembe v zgodovinskem razvoju nujne, torej analiziramo te spremembe in jih primerjamo glede na sedanje stanje« (Bučar in drugi 2000, 28).

Za potrebe magistrske naloge se bom uporabil zgodovinskorazvojno analizo v delu, kjer raziskujem »tendence v zgodovini obravnave določenega pojava« (Bučar in drugi 2000, 28).

2.2.5 ŠTUDIJA PRIMERA

Pri študiji primera »raziskovalec proučuje posamezne konkretne primere« (Bučar in drugi 2000, 30). Pri tem »ločujemo v družboslovnem raziskovanju med ekstenzivnimi in intenzivnimi raziskovalnimi pristopi« (Bučar in drugi 2000, 31). V primeru moje magistrske naloge gre za intenzivni raziskovalni pristop. Ta se »osredotoča na posamezno enoto analize, o kateri želimo zbrati in analizirati čim več podatkov z vsemi metodami, ki jih predmet preučevanja dopušča« (Bučar in drugi 2000, 31).

2.2.6 POLICY ANALIZA

»Policy analiza s svojimi teoretskimi in metodološkimi elementi ter raziskovalnimi rezultati pomaga javnopolitičnim igralcem razumeti politiko in javne politike. V dediščini dosedanjega razvoja te znanstvene discipline najdemo številne teoretske modele, ki pomagajo razjasnjevati empirične procese odločanja v javnih politikah, značilnosti teh procesov in njihove učinke« (Fink-Hafner 2002, 172).

»Policy analiza je lahko a) opisna (deskriptivna) ali pa b) svetovalna (preskriptivna) in pomaga pri 'izboljšavah' v procesu oblikovanja, izvajanja (implementacije) in vrednotenja (evalvacije) javnih politik« (Fink-Hafner 2007, 11).

Pri *policy* analizi so se oblikovali »različni teoretski pristopi (teoretski modeli), oblikovani za lažje razumevanje procesov oblikovanja in izvajanja javnih politik, zrcalijo različne politične prakse in so primerni za uporabo le v določenih okoljih oziroma ob določenih izpolnjenih predpogojih« (Fink-Hafner 2002, 172).

Za potrebe vrednotenja pretekle orožarske zakonodaje bom uporabil *ex-post* vrednotenje. »Ex-post ali retrospektivno vrednotenje je osredotočeno na čas po zaključku izvajanja neke javnopolitične dejavnosti« (Kustec Lipicer 2009, 85). Za potrebe vrednotenja napovedanih sprememb orožarske zakonodaje v ZDA s strani Bele hiše pa bom uporabil zvrst vrednotenja javne politike *ex-ante*. »Ex-ante ali prospektivno vrednotenje je pridobiti informacije o posledicah neke javnopolitične vsebine, ki sploh še ni formalno vzpostavljena oz. sprejeta« (Kustec Lipicer 2009, 83).

2.2.7 OPISNA (DESKRIPTIVNA) METODA

Zavedati se moramo, da je velikokrat »opisna metoda tudi prvi pogoj za primerjalno raziskovanje« (Bučar in drugi 2000, 35) in da »tudi zgodovinsko razvojna metoda deloma temelji na opisovanju« (Bučar in drugi 2000, 35). Ker bom v nalogi uporabil tako primerjalno raziskovanje kakor tudi zgodovinsko razvojno metodo, bom za izvedbo analize uporabil tudi opisno metodo.

2.2.8 PRIMERJALNO RAZISKOVANJE

Pri analizi orožarske zakonodaje ZDA skozi čas bom uporabil **primerjalno raziskovanje**, saj je »primerjalno raziskovanje posebej primerno za raziskovalne cilje, kot so raziskovanje raznolikosti, interpretiranje kulturnega ali zgodovinskega pomena ter razvijanje teorije« (Ragin 2007, 121). Pri tem bo prostorska in časovna razsežnost primerjalnega raziskovanja en sistem (orožarska zakonodaja) v več časovnih točkah (skozi čas).

2.3 HIPOTEZE

V magistrski nalogi bom s pomočjo zgoraj navedene metodologije poskušal potrditi ali ovreči naslednje v nadaljevanju na literaturo oprte hipoteze:

Hipoteza št. 1: Zgodovinske okoliščine nastanka in razvoja ZDA so ključno vplivale na zapis pravice do imetja in nošenja orožja v amandma k Ustavi ZDA.

S pomočjo del različnih avtorjev in zgoraj opisane metodologije bom v tretjem poglavju preučil zgodovinsko ozadje nastanka in razvoja ZDA, ki je vplivalo na sprejetje Ustave ZDA in Listine pravic, v kateri II. amandma določa pravico do imetja in nošenja orožja.

»Obstajata dve skupni teoriji o pravem pomenu besedila drugega amandmaja. Prva pravi, da je bil njegov namen zavarovati zgolj pravice posameznih držav, da po ustanovitvi Zveze Združenih držav še naprej ohranijo in vzdržujejo svoje obrambne enote« (Jaklič, 2005, 98).

Druga teorija razlaga, »da gre pri drugem amandmaju ne samo za pravico držav ohraniti učinkovito Obrambno gardo, temveč predvsem za pravico vsakega posameznika imeti orožje v lasti in posestvi« (Jaklič 2005, 99).

Hipoteza št. 2: Zgodovinske okoliščine, ki so privedle do sprejetja II. amandmaja, imajo pri vprašanju pravice do imetja in nošenja orožja in referenčne zakonodaje še danes velik vpliv.

Drugo hipotezo bom s pomočjo zgoraj navedene literature preverjal v tretjem, četrtem, petem in šestem poglavju. Pri tem moramo upoštevati, kot navaja Vandercoy, da je angleška zgodovina dala ameriškim revolucionarjem jasno vedeti, da je sila orožja edini učinkovit nadzor nad vlado in da vladna vojska ogroža svobodo. To spoznanje pa zanje pomeni, da je oborožena sila nujna za nadzor nad oblastjo, da je le-ta v rokah ljudi (Vandercoy 1994). To prepričanje velja še danes, pri čemer ima močen vpliv National Rifle Association, ki velja za vplivno interesno skupino (Watkins 2013) in glasno

zagovarja pravico do imetja in nošenja orožja (National Rifle Association of America. Institute for Legislative Action 2013).

Hipoteza št. 3: Veljavna orožarska zakonodaja v ZDA pred leta 2013 s strani Bele hiše predlaganimi spremembami je glavni razlog za višjo stopnjo oboroženega nasilja v ZDA.

S pomočjo zgoraj navedene metodologije bom v sedmem poglavju preverjal zgornjo hipotezo. Pri tem moramo upoštevati, da zgodovina sprejemanja in spreminjanja orožarske zakonodaje v ZDA sega v leto 1968 po atentatih na Johna F. Kennedyja, Roberta Kennedyja in Martina Luthra Kinga Jr. Tega leta je bil sprejet *The Gun Control Act*. Leta 1994 je ameriški kongres pod vodstvom demokratov sprejel zakon *Violent Crime Control and Law Enforcement Act*, ki je prepovedal prodajo t. i. napadalnega oz. jurišnega orožja za 10 let in se je iztekel leta 2004 (*The New York Times* 2013).

3 ZGODOVINSKE OKOLIŠČINE SPREJETJA DRUGEGA AMANDMAJA K AMERIŠKI USTAVI

V tem poglavju bom predstavil in preučil relevantno vsebino za potrditev oz. zavrnitev hipotez št. 1 in št. 2, kar bom nato storil v zaključku naloge.

3.1 NASTANEK ZDA

»Po odkritju Amerike je od začetka 16. stoletja večino ozemlja severne Amerike zasedla Anglija, in organiziranih je bilo 13 kolonij, ki so bile last angleške krone, vendar so imele precej politične in pravne avtonomije« (Grad in drugi 2006, 173).

»V vseh fazah kolonialnega razvoja je bilo presenetljivo, kako skromen nadzorni učinek je imela angleška vlada. Vse kolonije, razen Georgie, so nastale kot družbe delničarjev ali kot fevdalna gospostva, izhajajoč iz listin, ki jih je podeljevala angleška krona. Dejstvo, da je kralj prenesel svojo neposredno suverenost nad naselji Novega sveta na delniške družbe in na lastnike, seveda še ni pomenilo, da so bili prebivalci ameriških kolonij tudi brez vsakega nadzora« (Ferfila 2002, 474).

»Kolonije so se med seboj precej razlikovale po svoji socialni, delno tudi etnični osnovi in končno tudi po političnem izvoru, saj so se zlasti prišleki iz Anglije izseljevali v Ameriko najpogosteje prav zaradi političnih prepričanj, zlasti v sedemnajstem stoletju« (Grad in drugi 2006, 173–174).

»S svoje strani pa se kolonije nikoli niso čutile podrejene. Predvsem so se imele bolj za zvezo držav ali za državo, kot je bila sama Anglija, in so bile le rahlo povezane z oblastmi v Londonu« (Ferfila 2002, 474–475).

»Velika oddaljenost onkraj širokega oceana je prav tako oteževala nadzor nad kolonijami. Poleg tega so svoje opravile posebnosti samega življenja v zgodnji Ameriki. Na takem kontinentu so naravne okoliščine spodbujale žilav individualizem in ljudje so se navajali

na samostojno odločanje. Uprava pa je le počasi prodirala v notranjost dežele in na meji so pogosto vladale anarhične razmere« (Ferfila 2002, 475).

»Kolonije so bile že dolgo vajene precejšnje neodvisnosti in so zahtevale več in ne manj svobode« (Ferfila 2002, 476).

»Čedalje močnejši ekonomski razvoj kolonij je v prvi polovici osemnajstega stoletja spodbudil angleško reakcijo, s katero je skušala ovirati ta razvoj, zlasti z omejevanjem svobodne trgovine kolonij z zunanjim svetom« (Grad in drugi 2006, 174).

»Britanska vlada se je bala, da bi selitve prebivalcev na nova ozemlja izzvale številne vojne z Indijanci. Kraljevi razglas iz leta 1763 je vse zahodno področje med Allegheni na Floridi, reko Mississippi in Quebecom pridržal za staroselce. Tako je kraljevina poskušala onemogočiti vsakršno zahtevo trinajstih kolonij po zahodnih ozemljih in ustaviti širjenje na zahod« (Ferfila 2002, 476–477).

»Čeprav tega ukrepa nikdar niso dejansko uveljavili, je to v očeh prebivalcev kolonij pomenilo ostro nasprotovanje njihovi temeljni pravici do zasedbe in poselitve zahodnih ozemelj. Še resnejše odzive je doživela nova finančna politika britanske vlade, ki je potrebovala več denarja za vzdrževanja svojega rastočega imperija« (Ferfila 2002, 477).

»Zadnji ukrep, s katerim so uvajali novi kolonialni red, je sprožil največji organizirani odpor. Odlok, znak kot odlok o kolkih, je nalagal, da mora biti na vseh časnikih, plakatih, sporočilih, dovoljenih, zadolžnicah ali drugih pravnih dokumentih nalepljen kolek, denar pa naj bi se porabil za 'obrambo, zaščito in varnost' kolonij« (Ferfila 2002, 477).

»Massachusettska skupščina je 8. junija pozvala vse kolonije, naj imenujejo delegate v tako imenovani kongres o odloku o kolkih v New Yorku« (Ferfila 2002, 476). »Po dolgi razpravi je kongres sprejel vrsto resolucij. V njih je bilo rečeno, da »jim po zakonski poti še nikoli nihče ni nalagal davkov, razen njihova veljavna zakonodajna oblast, in da jim

jih tudi ne bo« ter da kaže odlok o kolkih »jasno namero izničiti pravice in svoboščine kolonistov« (Ferfila 2002, 477).

»Britanski parlament ni bil pripravljen sprejeti kolonijskih ugovorov. Britanski trgovci pa so občutili posledice ameriškega bojkota. Sprožili so gibanje za preklic zakonov in l. 1766 se je parlament uklonil« (Ferfila 2002, 477).

»Leto 1767 je prineslo novo vrsto ukrepov, ki so znova obudili vse prvine razhajanja. Britanskemu državnemu zakladniku Charlesu Townshendu so naložili, naj zasnuje nov davčni program« (Ferfila 2002, 477).

Novi davčni program je bil zasnovan tako, »da bi povečal dohodke, ki bi jih deloma porabili v podporo kolonijskih guvernerjev, sodnikov, carinikov in britanske vojske v Ameriki« (Ferfila 2002, 477).

»Trgovci so se vnovič zbrali v protiuvoznih združenjih in pripravili ljudi do tega, da so kupovali domače proizvode. Vpeljevanje novih odhodkov je izzvalo nasilje v Bostonu. Zaradi teh izgrediv so Britanci poslali tja dva regimenta vojakov, da bi zaščitili svoje carinske pooblaščenice« (Ferfila 2002, 477).

»Navzočnost britanskih čet je ljudi v Bostonu podžgala k neredom. 5. marca 1770 so nasprotja med meščani in britanskimi vojaki prerasla v nasilje« (Ferfila 2002, 478).

Zaradi tega nasilja in nasprotovanja »se je parlament l. 1770 odločil za strateški umik. Odpravili so vse Townshendove davke, razen tistega za čaj. Večini je to dejanje parlamenta pomenilo, da so si kolonije pridobile veliko priznanje in protiangleška kampanja se je precej umirila« (Ferfila 2002, 478).

Leta 1772 je Samuel Adams iz Massachusettsa »prepričal bostonski mestni shod, da je izvolil 'korespondenčni komite', s katerim bi se postavile pravice in pritožbe kolonistov.

Komiteje so dejansko ustanovili v vseh kolonijah in iz njih je nastal temelj za učinkovite revolucionarne organizacije« (Ferfila 2002, 478).

»Parlament se je odzval z novimi zakoni, ki so jih kolonisti preimenovali za ‘prisilne ali nesprejemljive odloke’« (Ferfila 2002, 478).

»Na pobudo virginijskega mestnega sveta so se predstavniki kolonij sešli 5. septembra 1774 v Philadelphiji, da bi se ‘posvetovali o sedanjem nezavidljivem položaju v kolonijah’. Delegate za to srečanje, znano kot prvi celinski kongres, so izvolili na okrožnih kongresih ali ljudskih shodih« (Ferfila 2002, 478).

Prvi celinski kongres se je končal »s sprejetjem vrste resolucij, med drugim resolucijo o pravicah kolonistov do ‘življenja, svobode in lastnine’ in resolucijo o pravicah okrožnih zakonodajnih organov, po katerih lahko vpeljejo ‘vse vrste davkov in obliko notranje ureditve’. Toda najpomembnejša odločitev, ki jo je sprejel kongres, je bilo formiranje ‘Celinske zveze’, ki se je odločila podaljšati trgovinsko zaporo« (Ferfila 2002, 478).

»Zveza je nemudoma prevzela vodstvo v kolonijah in spodbudila nove krajevne organizacije, naj opravijo z ostanki kraljeve oblasti. Začeli so zbirati vojaške zaloge in mobilizirati vojaške enote. Javno mnenje so podžigali v revolucionarni plamen« (Ferfila 2002, 478).

Ko je angleški general Thomas Gage, ki je poveljeval vojaški posadki v Bostonu, »izvedel, da kolonisti v Massachusettsu zbirajo smodnik in vojaške zaloge v 32 km oddaljenem mestu Concord, je iz posadke izbral močno enoto in jo poslal, naj zapleni strelivo« (Ferfila 2002, 479).

Britanske čete so »19. aprila prispele v vas Lexington, kjer so v zgodnjih jutranjih megli uzrle skupino 70 mračnih »minutnikov« – tako so jih imenovali, ker se je o njih govorilo, da so v minuti pripravljeni za boj. Medtem ko so se Američani umikali, je nekdo sprožil strel. To je britanske čete spodbudilo, da so začele streljati na minutnike. Počil je, kot

pogosto navajajo izrek Ralpa Walda Emersona, 'strel, ki je odmeval po vsem svetu'« (Ferfila 2002, 479).

»Medtem so Američani na podeželju mobilizirali vojsko, se premaknili proti Concordu in britanski strani prizadejali izgube. Ko so se izčrpani vojaki privlekli v Boston, so imeli kar 250 mrtvih in ranjenih. Američani pa so izgubili 93 mož« (Ferfila 2002, 479).

Le nekaj dni zatem »se je v Philadelphiji v Pensilvaniji 10. maja 1775 sestal drugi celinski kongres. 15. maja je izglasoval odločitev, da gredo v vojno, postavil kolonijske milice v celinsko službo in imenovali polkovnika Georga Washingtona za vrhovnega poveljnika ameriških sil« (Ferfila 2002, 479).

»Natanko leto dni po prvem zasedanju drugega celinskega kongresa so sprejeli resolucijo, ki razglša odcepitev. Takoj zatem so ustanovili petčlanski komite, ki ga je vodil Thomas Jefferson iz Virginije, da bi pripravil formalno deklaracijo. Deklaracijo o neodvisnosti, ki je bila zvečini Jeffersonovo delo, so sprejeli 4. julija 1776« (Ferfila 2002, 480).

Sprejeta deklaracija o neodvisnosti (*Declaration of Independence*) »je proglasila pravico ameriškega naroda do samoodločbe ter do upora zaradi osvoboditve izpod angleške nadoblasti. Razglasitvi neodvisnosti je sledila sedemletna osvobodilna vojna, ki se je končala z ameriško vojaško zmago leta 1783 in pridobitvijo neodvisnosti« (Grad in drugi 2006, 174).

»Po razglasitvi neodvisnosti so se bivše kolonije organizirale kot samostojne države na podlagi lastnih ustav, ki so zamenjale prejšnje kolonialne listine (charters). V drugi polovici tega desetletja so namreč vse države sprejele tudi svoje lastne ustave, ki so temeljile na načelu ljudske suverenosti« (Grad in drugi 2006, 174).

3.2 SPREJETJE USTAVE ZDA

»Uspeh revolucije je Američanom omogočil, da so svojim idealom, ki so jih izrazili v Deklaraciji o neodvisnosti, nadeli zakonski okvir in reševali nekatere svoje stiske prek

ustav v posameznih državah. V novih ustavah je čutiti duha demokratičnih idej« (Ferfila 2002, 482).

»Seveda je bil prvi cilj snovalcev državnih ustav zagotoviti tiste 'neodtujljive pravice', katerih kratenje je povzročilo, da so nekdanje kolonije pretrgale zvezo z Britanijo« (Ferfila 2002, 483).

»Državne ustave so imele nekaj očitnih omejitev, še posebej z vidika novejših standardov. Sprejemali so jih zato, da bi ljudem zagotovile temeljne pravice, niso pa vsem zagotavljale najpomembnejše temeljne pravice – enakosti« (Ferfila 2002, 483).

»Že med osvobodilno vojno (na drugem kontinentalnem kongresu leta 1777) so se bivše kolonije, ki niso bile naklonjene skupni osrednji državni oblasti, združile v konfederacijo samostojnih držav. Združile so se predvsem zaradi skupne obrambe, varstva svoboščin in skupne blaginje. Konfederacija je temeljila na posebni konfederalni pogodbi, imenovani Articles of Confederation and Perpetual Union« (Grad in drugi 2006, 174).

»Konfederalna pogodba se je lahko spremenila le z ratifikacijo vseh držav. Upravljal jo je Kongres, sestavljen iz delegatov članic (2 do 7 delegatov), ki so jih pošiljala in odpoklicala predstavniška telesa držav članic, vendar je vsaka država imela v Kongresu le en glas in vse odločitve so morale biti sprejete soglasno« (Grad in drugi 2006, 174).

»Člani konfederacije so predvideli zelo ohlapno zvezo z izjemno omejenimi pristojnostmi« (Toplak v Jaklič 2005, 15).

Pristojnosti konfederacije so bile »zlasti urejati trgovino med članicami, organizirati pošto, določati skupne mere in uteži itd. Kongres je bil pooblaščen napovedati vojno, sklepati mednarodne pogodbe ter voditi vojsko in mornarico. Vsaka članica je sicer imela svojo vojsko, ki pa se je po potrebi lahko postavila pod skupno poveljstvo« (Grad in drugi 2006, 174).

Zaradi težav, ki jih je povzročala takšna ureditev, so že kmalu po uveljavitvi Členov konfederacije številni voditelji pozivali k njihovim spremembam. Leta 1786 je tako na predlog Jamesa Madisona Virginija pozvala vseh trinajst držav, da pošljejo svoje predstavnike na sestanek v mesto Annapolis v zvezni državi Maryland. Kljub temu, da sestanek ni uspel, saj so se ga udeležili le predstavniki petih držav, pobudniki niso odnehali in so pozvali države, naj naslednje leto znova pošljejo predstavnike na sestanek, tokrat v Filadelfijo (Toplak v Jaklič 2005, 15).

»Vse to je vodilo do sklica ustavodajne skupščine (Constitutional Convention) v Filadelfiji (1787), ki so jo tvorili delegati članic konfederacije. Namen sklica ustavodajne skupščine je bil sprva sicer samo ustrezno spremeniti konfederalno pogodbo, vendar se je večina delegatov odločila, da bodo izoblikovali novo enotnejšo državno ureditev in organizacijo« (Grad in drugi 2006, 175).

»Ugotovili so, da je najnujnejše uskladiti pooblastila, ki so jih že imele in izvajale lokalne oblasti trinajstih napol neodvisnih držav s pooblastili osrednje vlade. Sprejeli so stališče, da je treba naloge in pooblastila nove, skupne in vključujoče vlade skrbno opredeliti in navesti, državam pa pripadajo preostale naloge in pooblastila« (Ferfila 2002, 485).

»Sklenili so tudi, da bodo zapisniki konvencije nedostopni javnosti še trideset let po konvenciji. Bali so se namreč, da bi bili delegati zadržani pri izražanju svojih stališč, če bi bili pod nadzorom javnosti in bodo na zaprti konvenciji lažje izmenjevali ideje. Prepričani so bili tudi, da bo ljudstvo lažje sprejelo novo besedilo ustave, če ne bo vedelo za različne nasprotujoče si argumente in predloge« (Toplak v Jaklič 2005, 16).

»Tvorci ustave so se zgledovali po takratnih najsodobnejših evropskih idejah, zlasti angleških (predvsem Blackstone in Locke) in francoskih mislecev (zlasti Montesquieu in Rousseau), pa tudi po nekaterih že sprejetih ustavah posameznih držav konfederacije« (Grad in drugi 2006, 175).

»Pri delitvi oblasti je dala konvencija polno moč zvezni vladi, ki lahko nalaga davke, si sposoja denar, določi skupne obveznosti, pobira davke, kuje denar, določi uteži in mere, zaščiti patente in avtorske pravice, ustanavlja poštno urade in vzpostavlja poštno poti. Zvezna vlada ima pravico osnovati in vzdrževati vojsko in mornarico ter uravnati meddržavno trgovino« (Ferfila 2002, 485).

»Konvencija je soglasno vzpostavila sistem vladavine z ločeno zakonodajno, izvršno in sodno vejo, ki se med seboj nadzorujejo« (Ferfila 2002, 485).

»Eden izmed problemov, s katerim so se soočili delegati na konvenciji, je bilo tudi vprašanje primerne razmerja med tremi vejami oblasti. Na podlagi izkušenj z angleškim kraljem so verjeli, da začne močan voditelj izvršilne oblasti prej ali slej zlorabljeni svojo oblast, kar privede do korupcije in tiranije ter odvisnosti zakonodajne veje oblasti od izvršne« (Toplak v Jaklič 2005, 20).

»Po obširni razpravi so sklenili, da naj ima vodja izvršilne oblasti, torej predsednik, predvsem pristojnost uresničevanja zakonov, pri večini od ostalih pristojnosti, ki so mu jih dodelili, pa so predvideli, da jih uresničuje skupaj s kongresom« (Toplak v Jaklič 2005, 21).

»To je t. i. sistem zavor in ravnovesij ('Checks and Balances'). Predsednik je tako dobil možnost sklepanja mednarodnih pogodb s tujimi državami, a je te pogodbe potrjeval senat. Lahko je vodil vojno, a le kongres je lahko napovedal vojno in le kongres je nadziral količino denarja, ki se lahko porabi v vojni« (Toplak v Jaklič 2005, 21), hkrati pa je bilo uzakonjenih še več takšnih in podobnih razmejitev v pristojnosti med zakonodajno in izvršno vejo oblasti.

»Ustava je uvedla tudi institut obtožbe predsednika ('impeachment'), katerega lahko sproži le predstavniški dom, o krivdi in odstavitvi predsednika pa odloča senat. Delegati so morali določiti tudi o načinu volitev predsednika« (Toplak v Jaklič 2005, 21).

Zaradi nesoglasij, kateri izmed predlaganih volilnih načinov se naj uporabi za volitve predsednika, »so se odločili za edinstven kompromis, po katerem vsaka država po načinu, ki si ga sama izbere, izvoli določeno število predstavnikov, ti predstavniki pa nato volijo predsednika in podpredsednika. To je t. i. elektorski sistem« (Toplak v Jaklič 2005, 22).

Med drugimi vprašanji glede vsebine ustave je bilo še posebej sporno vprašanje, kako oblikovati prihodnjo federacijo. Večje države, na čelu s Pensilvanijo, so težile k uvedbi močne centralne oblasti, ki bi se izražala v načelu, po katerem je število predstavnikov v predstavniskem telesu odvisno od števila prebivalcev posamezne države (Virginia Plan). Male države pa so se temu upirale, saj so hotele ohraniti čimveč samostojnosti, zato so vztrajale na tem, da ima v predstavniskem domu vsaka država enako število predstavnikov (New Jersey Plan) (Grad in drugi 2006, 175).

»Na koncu je bila sprejeta kompromisna rešitev, ki so jo predlagali delegati države Connecticut (Connecticut Compromise) in je zadovoljevala težnje enih in drugih. Poglavitna točka kompromisa je bila dvodomna sestava Kongresa, ki je v enem domu zagotavljala enakomerno predstavnštvo glede na prebivalstvo, v drugem pa enakopravnost zastopanost držav, ne glede na njihovo velikost« (Grad in drugi 2006, 175–176).

»Delegati so se tudi dogovorili, da bodo zvezni organi izvrševali oblast neposredno nad ljudstvom, ne le preko organov posameznih držav. Med najpomembnejšimi določbami je tudi določba, po kateri so zvezna ustava in zakoni zveznega kongresa »vrhovno pravo države«. Zvezni predpisi so torej nad zakoni posameznih držav, zvezna izvršna oblast je pristojna za njihovo izvrševanje, vrhovno sodišče pa za njihovo interpretacijo v primeru nesporazuma (t. i. Supremacy Clause)« (Toplak v Jaklič 2005, 19).

»Ob oblikovanju sodne veje oblasti je konvencija precej lažje dosegla soglasje kot pri ostalih dveh vejah. Sklenili so, da naj bo najvišji organ sodne veje oblasti vrhovno sodišče, pod njim pa naj bodo nižja sodišča« (Toplak v Jaklič 2005, 23).

»Ob koncu konvencije vsi delegati niso bili zadovoljni z besedilom bodoče ustave. Marsikateri od njih je izrazil zadržke, a se je pod besedilo vseeno podpisal« (Toplak v Jaklič 2005, 24).

»Ustava je bila v ustavodajni skupščini sprejeta 17. septembra 1787, vendar naj bi začela veljati šele z ratifikacijo vseh držav članic konfederacije. Zaradi hudega nasprotovanja nekaterih držav je bilo kasneje odločeno, da za uveljavitev ustave zadostuje, da jo ratificira 9 članic« (Grad in drugi 2006, 176).

»Kmalu po ratifikaciji sta se na ameriškem političnem prizorišču oblikovali dve skupini. Prva, imenovana federalisti, je podpirala ratifikacijo nove ustave, medtem ko je druga, to so sestavljali t. i. antifederalisti, nasprotovala ratifikaciji« (Toplak v Jaklič 2005, 24).

Predlog federalistov je bil, »da ljudstvo izrazi soglasje z besedilom nove ustave na konvencijah, ki se organizirajo v vsaki od držav. Ratifikacije niso zaupali zakonodajnim telesom posameznih držav tudi zato, ker je bilo jasno, da bodo z ratifikacijo ta telesa izgubila precej pristojnosti, in upravičeno so se bali, da je ne bodo podprla« (Toplak v Jaklič 2005, 24–25).

Nasprotno so antifederalisti »zatrjevali, da je predlagano besedilo ustave škodljivo, saj omogoča premočno zvezno oblast in ne zagotavlja varstva osnovnih človekovih pravic. Federalisti so na očitke o človekovih pravicah odgovarjali, da jih ni treba vključiti v besedilo ustav, saj je sistem oblasti tako oblikovan, da osnovnih človekovih pravic pod to ustavo sploh ni mogoče kršiti« (Toplak v Jaklič 2005, 25).

Po ratifikaciji ustave v devetih zveznih državah »so federalisti in antifederalisti dosegli kompromis. Federalisti so obljubili, da bodo takoj po uveljavitvi nove ustave tej dodali listino osnovnih človekovih pravic, nakar je del antifederalistov začel podpirati ustavo in kmalu je bila ratificirana tudi v preostalih državah« (Toplak v Jaklič 2005, 25).

»S sprejetjem ustave je iz prejšnje konfederacije nastala prva sodobna federacija, ki je postala vzor kasnejšim sestavljenim državam te vrste. Čeprav je federacija zrasla na konfederalni organizaciji, je uvedla neposredno oblast zveznih organov nad ozemljem celotne zveze, torej nad ozemljem vseh dotlej samostojnih držav, članic konfederacije« (Grad in drugi 2006, 176).

3.3 SPREJETJE LISTINE PRAVIC

»Aprila 1789 so se prvi člani kongresa sestali v New Yorku in začeli delati. Ena prvih nalog novega kongresa je bila obljubljeni dopolnitev ustave z določbami o osnovnih pravicah človeka« (Toplak v Jaklič 2005, 25).

»Ko so septembra 1787 prvič sklicali kongres v mestu New York, so bile zahteve po amandmajih, ki naj zaščitijo pravice posameznika, dejansko enodušne« (Ferfila 2002, 487).

»Dvanajst amandmajev je septembra 1789 kongres tudi sprejel in deset od teh dvanajstih je po zadostnem številu ratifikacij 15. decembra 1791 tudi postalo del ustave ZDA. Teh deset amandmajev je poznanih pod imenom Listina pravic (»Bill of Rights«) (Toplak v Jaklič 2005, 26).

Med njihovimi določili so svoboda govora, tiska, vere in pravica do mirnega združevanja, protesta in zahteve po spremembah (prvi amandma); zaščita pred neupravičenimi preiskavami, zaplembami lastnine in zapiranjem (četrti amandma); obveznost pravnih procesov v vseh kazenskih primerih (peti amandma); pravica do pravičnega in hitrega sojenja (šesti amandma); zaščita pred krutimi in nenavadnimi kaznimi (osmi amandma) ter določilo, da imajo ljudje dodatne pravice, ki v ustavi niso posebej navedene (deveti amandma) (Ferfila 2002, 487).

Med sprejetimi amandmaji k ameriški ustavi je tudi II. amandma, ki se glasi: »Ker je dobro organizirana Obrambna Garda nujna za varnost svobodne Države, se pravice ljudi imeti in nositi Orožje ne sme kršiti« (Jaklič, 2005, 98).

Kot sem že navedel v metodološkem okviru, »obstajata dve skupni teoriji o pravem pomenu besedila drugega amandmaja. Prva pravi, da je bil njegov namen zavarovati zgolj pravice posameznih držav, da po ustanovitvi Zveze Združenih držav še naprej ohranijo in vzdržujejo svoje obrambne enote« (Jaklič, 2005, 98).

Za razumevanje prve teorije moramo vedeti, da so naseljenci v angleških kolonijah Severne Amerike »sprva svobodno nosili orožje, vendar je kasneje za matično Anglijo nevarnost odcepitev teh kolonij postala preeresna« (Jaklič 2005, 98), kar je prineslo spremembe na področju pravice naseljencev do svobodnega nošenja orožja.

V Kolonialni deklaraciji pravic iz l. 1765 namreč lahko beremo o pritožbah naseljencev, da naj bi kralj razorožil ljudstvo. V tej luči tudi prva teorija razlaga drugi amandma, ko pravi, da je njegov namen v tem, da prepreči poseganje – tokrat Zveze, ne Kralja – v pristojnost posameznih držav in njenih ljudi pri organiziranju in ohranitvi lastnih učinkovitih obrambnih enot. Ideja je v tem, da bi le ob obstoju takšne fizične sile države imele zadostno zavarovanje pred nevarnostno morebitnih Zveznih uzurpacij pristojnosti, ki jih Zvezi Ustava sicer ne podeljuje; Ustava ZDA namreč podeljuje Zvezi zgolj pristojnosti, ki so v njej izrecno našteje, vse ostalo pa pridržuje državam ali ljudem (Jaklič 2005, 98–99).

Druga teorija o pravem pomenu besedila drugega amandmaja pa pravi, »da gre pri drugem amandmaju ne samo za pravico držav ohraniti učinkovito Obrambno gardo, temveč predvsem za pravico vsakega posameznika imeti orožje v lasti in posesti« (Jaklič 2005, 99).

Dilema okoli »obeh teorij še ni dokončno razrešena« (Jaklič 2005, 99). Pri tem igra pomembno vlogo ameriško vrhovno sodišče.

Vrhovno sodišče je tako v letu 1939 ob ugotovitvi skladnosti zveznega zakona, ki je zahteval registracijo neke posebne vrste strelnega orožja, le na splošno zapisalo, da so bila »jamstva drugega amandmaja sprejeta z očitnim namenom zagotoviti in omogočiti nadaljnjo učinkovitost tovrstnih [policijskih] sil« in da je »potrebno amandma razlagati na ta način«. V isti sapi pa je tudi poudarilo, da je bilo bistvo Obrambne garde ravno v tem, da so jo sestavljali »civilisti, le redko vojaki«; od takšnih civilistova pa se je »pričakovalo, da nosijo orožje, ki so ga imeli sami in je bilo v splošni rabi v tistem času« (United States v. Miller, 307 U.S. 174 (1939)) (Jaklič 2005, 99).

Glede na navedeno naj bi pri razlagi obeh teorij določeni komentatorji razlagali, »da je sodišče s tem pritrnilo tudi individualni pravici, a najbrž le v omejenem kontekstu ohranjanja in vzdrževanja obrambno-vojaške ali (morda) kake druge tovrstne javne službe« (Jaklič 2005, 99).

»Poleg desetih amandmajev, znanih pod imenom Listina pravic, je ameriška ustava dopolnjena še s sedemnajstimi amandmaji. Skupaj jih je torej sedemindvajset. V zadnjih dveh stoletjih pa je bilo predlaganih precej večje število amandmajev, skupaj preko štiri tisoč« (Toplak v Jaklič 2005, 27).

Glavni razlog, »da je bilo od štirih tisoč predlogov ratificiranih le sedemindvajset, v zadnjih sto letih pa le dvanajst, verjetno tiči v širokem političnem in družbenem soglasju, ki je zahtevano za vsako spremembo ustave. Za spremembo morata namreč glasovati dve tretjini članov vsakega od obeh domov kongresa, nakar morajo spremembo potrditi tri četrtine zveznih držav« (Toplak v Jaklič 2005, 27–28).

Glede Listine pravic se moramo zavedati, da po Deklaraciji o neodvisnosti in ameriški ustavi Listina pravic ni nenaden, originalen in spontan produkt ameriških mislecev ali posodobljena ameriška verzija Magne Carte. Listina pravic je imela dolgo zgodovinsko poreklo, ki je nastalo na podlagi predhodno napisanih ameriških dokumentov, in večinoma izhaja iz listin pravic posameznih zveznih držav (Lutz 1992, 19).

Ratifikacija Listine pravic sprva dejansko ni veliko spremenila za prebivalce. Primarni zaščitnik individualnih pravic prebivalcev so še vedno ostale posamezne zvezne države. Šele v začetku 20. stoletja je ameriško vrhovno sodišče začelo uporabljati Listino pravic za zaščito individualnih pravic na sistematičen način (Lutz 1992, 43).

Dva glavna dogodka v 20. stoletju sta bila razširitev nacionalnih pravic, kot jih je interpretiralo ameriško vrhovno sodišče, na do takrat edinstveno stopnjo in uporaba Listine pravic s strani vrhovnega sodišča proti zveznim državam za zagotavljanje »enakega varstva v skladu s pravom« (Jaklič 2005, 114) v skladu z XIV. ustavnim amandmajem (Lutz 1992, 43).

Aktivno širjenje pravic s strani ameriškega vrhovnega sodišča, kolikor je bilo potrebno, je imelo začasno posledico, da je zastal napredek posameznih pravic v posameznih zveznih državah. Sčasoma pa so posamezne zvezne države začele ponovno odkrivati svojo ustavno pravico do zagotavljanja posameznih pravic, sploh države, kjer so listine pravic močnejše in širše kot ustavna Listina pravic (Lutz 1992, 43).

V zgodovinski perspektivi razvoja pravic v ZDA moramo upoštevati številne implikacije, kako gledamo na listine pravic, kakor tudi na to, kako jih preučujemo. V tem pogledu moramo zagotovo bolj intenzivno opazovati vlogo in pravice posameznih zveznih držav kakor tudi medsebojni odnos med pravicami na ravni posamezne zvezne države in ustavnimi pravicami vseh v ZDA (Lutz 1992, 43).

Za razumevanje konteksta II. amandmaja k Ustavi ZDA kot dela Listine pravic bom za potrebe magistrske naloge v nadaljevanju predstavil orožarsko zakonodajo skozi čas, odločitve ameriškega vrhovnega sodišča, vezane na orožarsko zakonodajo, vlogo Nacionalne strelske zveze (NRA) in s strani Bele hiše predlagane spremembe orožarske zakonodaje.

4 SPREJETA OROŽARSKA ZAKONODAJA SKOZI ČAS

V tem poglavju bom predstavil in preučil relevantno vsebino za potrditev oz. zavrnitev hipoteze št. 2, kar bom nato storil v zaključku naloge.

Temelj orožarske zakonodaje v ZDA je drugi amandma k Ustavi ZDA. V povezavi s tem je bilo skozi čas sprejetih več zakonov z namenom regulacije nadzora nad orožjem. Zgodovino orožarske zakonodaje se da razdeliti na vsaj pet obdobj z začetkom leta 1909 v New Yorku s sprejetjem *Sullivan Law* in koncem leta 1993, ko je bil sprejet *Brady Bill* (Kates v Vizzard 1995). Treba pa je upoštevati tudi zakonodajo in ukrepe, ki so bili sprejeti po tem času.

Orožarska zakonodaja in z njo regulacija se je začela leta 1909, ko je zvezna država New York sprejela t. i. *Sullivan Law*, ki je določil obvezna pooblastila za posedovanje pištol. Zakon je bil sprejet na področju, kjer so močno zagovarjali prohibicijo drog in alkoholnih pijač in je bil rezultat teh vplivov kakor tudi strahu pred kriminalom in povečanim številom novih imigrantov (Sugarmann v Vizzard 1995, 341).

Zakon so v New Yorku uporabljali za onemogočanje dostopa do orožja vsem, razen najbolj vplivnim državljanom, posebej tistim v mestu New York. Zelo restriktivni pristop je pripeljal do modela za zagovornike omejevanja dostopa do orožja in vzpostavil zbirno točko nasprotnikov takšnega omejevanja (Vizzard v Vizzard 1995, 341).

Na zvezni ravni je bil kasneje leta 1934 sprejet *National Firearms Act of 1934* (NFA), leta 1968 pa so bili sprejeti še amandmaji in *Gun Control Act of 1968* (GCA). Kot dopolnilo zveznim zakonom je v mnogo zveznih državah orožarska zakonodaja bolj striktna, kot je to določeno na zvezni ravni (Krouse 2012).

NFA je bil v osnovi oblikovan, da bi omejil dostop do strelnega orožja, ki so ga imeli za posebej smrtonosno oziroma so se tega orožja posluževali kriminalci (t. i. gangsterji), npr. do brzostrelk in kratkocevnih pušk. NFA regulira tudi drugo orožje, ne le pištol in

revolverjev, ki jih oseba lahko skrivoma nosi. NFA tudi obdavčuje vse dele izdelave in distribucije takšnega orožja in zapoveduje transparentnost (preko registracije pri generalnem državnem tožilcu) izdelave in distribucije od proizvajalca do kupca (Krouse 2012).

4.1 GUN CONTROL ACT OF 1968

Kot navaja Center for American Progress, je ameriški kongres po atentatih na predsednika Johna F. Kennedyja, Martina Luthra Kinga, Malcoma X in Roberta F. Kennedyja sprejel *Gun Control Act of 1968* (GCA), da bi s tem preprečil dostop do orožja kriminalcem, mladoletnikom, ubežnikom, odvisnikom in duševno prizadetim (Center for American Progress 2013).

Kot navaja GCA, je namen zvezne regulacije orožja pomagati zvezi, zveznim državam in lokalnim oblastem pri zmanjšanju kriminala in nasilja. Hkrati pa je v istem zakonu ameriški kongres navedel, da namen zakona ni, da bi vzpostavil nepotrebne ovire, da bi državljanom, ki se držijo zakona, preprečil zakonito pridobitev, posedovanje ali uporabo orožja za lov, osebno zaščito ali druge zakonite aktivnosti (Krouse 2012).

Dopolnjen in spremenjen GCA vsebuje temelje zvezne regulacije domače trgovine malokalibrskega orožja in nabojev. Zakon od vseh proizvajalcev, uvoznikov in prodajalcev orožja zahteva, da pridobijo licenco na zvezni ravni, prepoveduje prodajo orožja po pošti med posameznimi zveznimi državami, prepoveduje prodajo pištol med posameznimi zveznimi državami in določa kategorije oseb, ki se jim orožje in naboji ne smejo prodajati. To so osebe, ki so premlade ali imajo kazensko kartoteko. GCA pooblašča generalnega državnega tožilca, da prepove uvoz orožja, ki ni namenjeno športu. Zakon od prodajalcev zahteva, da morajo voditi evidenco komercialne prodaje orožja in vzpostavlja kazni za uporabo orožja za kršitev zakonodaje (Krouse 2012).

Čeprav je zakon določal, katere osebe ne smejo pridobiti ali posedovati orožja, mehanizem za licenciranje, registracijo ali poročanje, s katerim bi ta ukrep lahko resnično zaživel, ni bil vzpostavljen. Sicer so bila določena administrativna pooblastila za implementacijo regulacije, vendar je ta postopek uporabljen zelo okrnjeno. Čeprav je ta

zakon omogočil več kontrolnih mehanizmov kot predhodni, se je vseeno bolj izkazal kot izraz načrtovane politike na tem področju kot pa ogrodje za njeno implementacijo (Vizzard 1995).

V desetletjih, ki so sledila sprejetju GCA, je implementacija zasenčila formulacijo zakona. Interesne skupine so se odzvale in so bile oblikovane glede na implementacijo, s čimer so nadaljevale svoje napore za organizacijo in oblikovanje politike (Vizzard 1995).

Oddelek za alkohol, tobak in orožje (*The Alcohol, Tobacco, and Firearms Division*) oz. ATF je bil razširjen in je začel aktivno uveljavljati zvezne orožarske zakone in regulacije. Leta 1972 je ATF postal samostojna agencija, a je bil tako politično kot administrativno slabo pripravljen za naloge implementacije v prvih petih letih (Vizzard v Vizzard 1995, 342).

Ukrepi za izvrševanje politik so privedli do burne reakcije s strani majhne, a močne manjšine licenciranih prodajalcev in nelicenciranih trgovcev, ki so bili dolgo vajeni neomejenega trgovanja z orožjem. Ukrepi so imeli majhen vpliv na število dostopnega orožja, a so postali središče pozornosti nasprotnikov. Ti so namreč trdili, da gre le za model stopnjevanja in da so ukrepi le prvi korak k popolni prepovedi [trgovine z orožjem] (Hardy in drugi v Vizzard 1995, 342).

Prepričani, da je GCA samo prvi korak postopnih sprememb, so zagovorniki nadzora nad orožjem oblikovali zagovorniške skupine, njihovi zavezniki v kongresu pa so pripravili serijo zakonov za večji nadzor nad orožjem (Sherrill in drugi v Vizzard 1995, 342).

To je nasprotnike motiviralo k bolj intenzivnemu odporu. Leta 1977 je vodstvo Nacionalne strelske zveze (NRA) prevzela najbolj libertarna frakcija, ki je začela kampanjo za diskreditacijo GCA in njegovih podpornikov. Njihova primarna strategija je bila poudarjanje domnevnih zlorab pri uveljavljanju zakona in prepričevanje lastnikov orožja, da nanje preži nevarnost pregona in nadlegovanja (Vizzard 1995).

Potem ko so administracijo takratnega predsednika Carterja uspešno prisilili, da je umaknila predloge blagih sprememb pri implementaciji regulacij, so nasprotniki postali še bolj napadalni (Vizzard 1995).

Ob izvolitvi Ronalda Reagana je administracija postala bolj naklonjena nasprotnikom strožjega nadzora nad orožjem. Kmalu za tem je sledil predlog, da bi združili ATF in ameriško tajno službo. Nasprotniki strožjega nadzora nad orožjem, ki so predhodno večkrat pozvali k ukinitvi ATF, so hitro spremenili svoje stališče in nasprotovali združitvi. S tem je politika premagala simbolizem. ATF kot simbolni nasprotnik je bil očitno vreden preveč, da bi ga izgubili. Čeprav je ATF kot agencija preživel, je bil njegov direktor zamenjan drugič v treh letih, proračun agencije se je močno zmanjšal in morala je močno padla (Vizzard 1995).

V času mandatov predsednikov Reagana in Busha so nasprotniki omejevanja orožja dominirali pri tem vprašanju. ATF je odvrnil pozornost od trgovine z orožjem in se koncentriral skoraj izključno na oborožene kriminalce in preprodajalce drog. S to spremembo so se sredstva ATF začela povečevati in ATF je postal integralni del t. i. vojne proti drogam. Znotraj agencije je bilo navodilo jasno: izogibajte se vsake aktivnosti, ki bi bila lahko razumljena kot nadzor nad orožjem (Vizzard 1995).

Po letu 1980 je središče pozornosti nasprotnikov strožjega nadzora nad orožjem postalo sprejetje predloga zakona *Volkmer-McClure*. Napad na ATF je bil ključna komponenta v strategiji za sprejetje tega zakona. Leta 1986 je bil zakon sprejet. Čeprav ni razveljavil GCA, je zmanjšal že tako šibek nadzor nad prodajo orožja. Hkrati pa je postavil zadržke glede prihodnje uporabe regulacij, ki so od trgovcev zahtevale poročanje o identiteti kupcev. Že pred sprejetjem tega zakona se je dinamika, vezana na to tematiko, začela ponovno spreminjati. Optimistični pogled zagovornikov GCA, da je ta zakon le prvi v seriji sprememb, ki se bodo stopnjevale in zaostrovale in bodo vodile do strožjega nadzora nad orožjem, je s časom opešal. Poraz leta 1982, ko so želeli zagovorniki strožjega nadzora nad orožjem prepovedati prodajo pištol v Kaliforniji, in vedno večja

podpora zakonu *Volkmer-McClure* v kongresu sta močno demoralizirala številne zagovornike strožjega nadzora nad orožjem (Vizzard v Vizzard 1995, 343).

Vendar so zagovorniki strožjega nadzora nad orožjem skoraj po nesreči naleteli na temo, ki je obrnila usodo in je vplivala na politiko v naslednjem desetletju. Majhno podjetje KTW je začelo za organe pregona reklamirati naboje s plastjo teflona, ki so bili oblikovani tako, da so lahko prebili avtomobile. Televizija NBC pa je predstavila zmožnost teh nabojev, da prebijejo policijske oklepe. Čeprav so takšni naboji obstajali že leta in so to zmožnost imele skoraj vse puške, je naboj podjetja KTW postal znan kot »metek, ki ubija policiste«, in ta tema je zajela misli javnosti in policijskih organizacij. Kongresnik in nekdanji policist Mario Biaggi iz New Yorka je pripravil predlog zakona za nadzor nad naboji, ki lahko prebijejo oklepe, NRA pa je temu predlogu takoj nasprotovala (Davidson v Vizzard 1995, 343).

To temo je ATF večinoma ignoriral iz dveh razlogov. Prvič; videti je bilo, kot da nima veliko praktičnega pomena; administracija pa očitno ni imela želje biti povezana s povečanim nadzorom nad orožjem. Čeprav ta tema ni bila pomembna s praktične strani, je imela pomembne politične posledice. Zagovorniki strožjega nadzora nad orožjem so hitro ugotovili, da je »metek, ki ubija policiste«, tema, ki razdvaja NRA in policiste. Ta tema in sprejetje zakona *Volkmer-McClure* sta spremenila stališče policijskih organizacij, ki niso bile več nevtralne do vprašanja strožjega nadzora nad orožjem, ampak so ga začele zagovarjati. S tem so zagovorniki strožjega nadzora nad orožjem našli formulo za zmago nad NRA. Namesto da bi temo nadzora nad orožjem obravnavali kot kompleksno in celovito tematiko, so se zagovorniki strožjega nadzora nad orožjem posvetili omejenim in neškodljivim predlogom z močno simboliko. Nasprotnike so s tem prisilili, da so morali sprejemati predloge za nadzor ali pa nasprotovati predlogom, zaradi katerih bi bili videti kot nerazumni ekstremisti. Čeprav je ta taktika spremenila obstoječe stanje, je zanemarila dobro oblikovane in premišljene možnosti, številni *policy* predlogi pa so postali irelevantni (Vizzard 1995).

4.2 BRADY HANDGUN VIOLENCE PREVENTION ACT

Leta 1993 je ameriški kongres sprejel *Brady Handgun Violence Prevention Act* kot del kazenske zakonodaje, predlagane s strani predsednika Clintona. Zakon je dobil ime po Jamesu Bradyju, tiskovnemu predstavniku Bele hiše v času predsednika Ronalda Reagana, ki je bil leta 1981 resno ranjen v poskusu atentata na takratnega predsednika. Zakonu je ostro nasprotovala NRA, hkrati pa so bili tudi podporniki zakona prepričani, da ne bo imel resnih posledic na zmanjšanje stopnje kriminala, a so njegov sprejem vseeno pozdravili zaradi omejitev pri dostopu do strelnega orožja v ZDA (Encyclopaedia Britannica 2013).

Brady Handgun Violence Prevention Act je spremenil in dopolnil GCA ter zahteval, da se opravi preverjanje preteklosti in ozadja vseh oseb brez licence, ki želijo kupiti strelno orožje pri zvezno registriranem prodajalcu. Posredniki v privatnih transakcijah med ljudmi, ki niso »vključeni v posek«, pa po tem zakonu niso dolžni voditi evidence ali preverjati preteklosti ljudi, ki želijo kupiti strelno orožje. Takšne transakcije in druge zadeve, kot so posedovanje, registracije in licenciranje za lastnike orožja, pa po zakonu lahko pokriva zakonodaja posamezne zvezne države ali lokalnih oblasti (Krouse 2012).

Zakon prepoveduje prodajo strelnega orožja osebi, ki:

- je obtožena kriminalnega dejanja oz. je bila obsojena zaradi kriminalnega dejanja s predpisano zaporno kaznijo, višjo od enega leta;
- je ubežnik pred zakonom;
- je uporabnik nedovoljenih substanc ali odvisnik od nadzorovane substance;
- je bila spoznana za mentalno prizadeto ali napotena v psihiatrično ustanovo;
- je nelegalni priseljenc ali je bila sprejeta v ZDA z neimigrantsko vizo;
- je bila nečastno izključena iz ameriških oboroženih sil;
- se je odpovedala ameriškemu državljanstvu;
- je predmet sodne prepovedi približevanja, nadlegovanja, zasledovanja ali grožnje partnerju ali otroku;
- je bila obsojena za prekršek družinskega nasilja;

- je mlajša od 18 let za puške in mlajša od 21 za ročne pištole (U. S. Department of Justice 2010).

Zakon tudi vzpostavlja zvezno bazo NICS (*National Instant Criminal Background Check*) za takojšnji pregled preteklosti in ozadja vsake osebe, ki želi kupiti strelno orožje, hkrati pa baza tudi omogoča zveznemu preiskovalnemu uradu (FBI) vpogled v podatke o posedovanju strelnega orožja (U. S. Department of Justice 2010).

Sprejeti *Brady Handgun Violence Prevention Act* je uvedel tudi nacionalno čakalno obdobje za pridobitev orožja, večina prebivalcev pa je že sedaj živela v zveznih državah, ki so imele takšna čakalna obdobja. Zakonu *Brady Handgun Violence Prevention Act* ni uspelo doseči tega, kar so dosegli že prej v posameznih zveznih državah, kot je pridobitev informacij o prodaji orožja za potrebe policije. Zakon tudi ni uspel omejiti t. i. zasebne trgovine, preko katere večina oseb, ki ne izpolnjuje pogojev, pridobi svoje strelno orožje. Sprejeta je bila tudi politična odločitev, da se lokalni policiji naloži, da pregleduje prodajo orožja, namesto da bi se zagotovilo nadzor zvezne države ali nadzor na ravni celotne države, zaradi česa določeni lokalni predstavniki tega niso izvajali. ATF pa je moral izvajati različna zapletena pravila posameznih zveznih držav, kar je pripeljalo do tega, da pri veliko izvajalcih niso imeli potrebnih vzvodov za učinkovito delo (Vizzard 2013).

S sprejetjem *Brady Handgun Violence Prevention Act* se je dinamika politike nadzora nad orožjem ponovno spremenila in posameznih akterji so šli vsak svojo pot. Zagovorniki strožjega nadzora nad orožjem so se začeli zavzemati za bolj celovito politiko na tem področju, vezano na registracijo in pridobivanje licenc, vendar je bil odziv v ameriškem kongresu precej mlačen. Zato se je pozornost preusmerila na prepoved posameznega jurišnega orožja, kar pa je bilo oblikovano bolj zaradi oblike kot funkcije. Ta poudarek je imel konceptualne težave, saj je jurišno orožje funkcionalno enako polavtomatskemu, ki se ga tudi lahko zakrije. Hkrati je malo praktičnih razlogov za nadzor nad jurišnim orožjem, istočasno pa se je treba izogibati politično bolj nevarnemu poskusu omejevanja posameznih pištol. Kongres se je zato temu poskušal izogniti s strožjim nadzorom nad naboji za pištole (Vizzard 2013).

Po podatkih, ki jih je objavil ameriški možganski center Center for American Progress (CAP), je posledica zakona *Brady Handgun Violence Prevention Act*, da več kot 2 milijona ljudi ni uspešno prestalo preverjanja preteklosti in ozadja in tako niso pridobili orožja (CAP 2013).

Tabela 4.1: Kategorije oseb, ki niso uspešno prestale preverjanja preteklosti in ozadja.

kategorija	delež
ubežniki pred zakonom	9,6 %
uporabniki nedovoljenih drog in odvisniki	8,2 %
osebe, obsojene zaradi družinskega nasilja	10,2 %
osebe s prepovedjo približevanja zaradi družinskega nasilja	4,3 %
obsojeni kriminalci	58,4 %
duševni bolniki	1,1 %

Vir: CAP (2013).

Glavni problem zakona *Brady Handgun Violence Prevention Act* pri nadzoru orožja je torej, da morajo samo zvezno licencirani trgovci z orožjem opravljati preverjanje preteklosti in ozadja potencialnih kupcev. Tako imenovanim privatnim trgovcem – osebam, ki samo občasno prodajajo orožje – ni treba opravljati preverjanja preteklosti in ozadja potencialnih kupcev (CAP 2013).

Prodaja t. i. privatnih trgovcev omogoča kupcem orožja, da kupijo orožje brez preverjanja preteklosti in ozadja preko:

- malih oglasov;
- interneta;
- razstav orožja (CAP 2013).

Samo leta 2012 je več kot 40 % prometa z orožjem, to je več kot 6,6 milijona transakcij, potekalo preko privatnih trgovcev, ki niso zavezani opravljati preverjanja preteklosti in ozadja (CAP 2013).

Center for American Progress (CAP) navaja štiri večja odmevna masovna streljanja, ki so bila mogoča zaradi luknje v zakonu, ki omogoča privatnim trgovcem prodajo orožja kupcem brez preverjanja njihove preteklosti in ozadja. Ta masovna streljanja so bila:

1. aprila 1999 (srednja šola Columbine): dva najstnika sta s strelnim orožjem, ki sta ga kupila na razstavi orožja, za kar ni bilo potrebno preverjanje njune preteklosti in ozadja, umorila 12 učencev in učitelja;
2. april 2007 (Virginia Tech): Seung-Hui Cho, oseba s sodno ugotovljeno mentalno boleznijo, je umoril 32 ljudi v najsmrtonosnejšem masovnem streljanju v zgodovini ZDA, kar se je zgodilo, ker njegova kartoteka bila v ustrezni bazi;
3. januarja 2011 (Tuscon, Arizona): Jered Loughner, oseba z dolgo zgodovino zlorabe drog, je ustrelil članico ameriškega kongresa Gabby Griffords in 18 drugih, od katerih jih je šest umrlo, kar se je zgodilo zaradi neuspešnega zveznega sistema, zaradi katerega njegova kartoteka bila v ustrezni bazi;
4. oktober 2012 (Brookfield, Wisconsin): moški z znano zgodovino družinskega nasilja je z orožjem, ki ga je kupil preko interneta brez preverjanja preteklosti in ozadja, v trgovinskem centru ubil svojo ženo in dve drugi ženski ter ustrelil in ranil štiri druge osebe (CAP 2013).

4.3 VIOLENT CRIME CONTROL AND LAW ENFORCEMENT ACT

Zakon z imenom *Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994*, kar v prevodu pomeni zakon o nadzoru nad nasilnim kriminalom in izvrševanju prava iz leta 1994, je bil dvostrankarski rezultat šestletnega trdega dela. Zakon je bil v času sprejetja največji zakon na področju kriminala v zgodovini ZDA in je predvideval zaposlitev 100.000 novih policistov, 9,7 milijarde dolarjev sredstev za zapore in 6,1 milijarde dolarjev za preventivne programe, ki so bili oblikovani s pomočjo izkušenih policistov (U. S. Department of Justice 1994).

Nameni zakona so bili:

1. občutno povečati število policistov, ki so neposredno v kontaktu s člani lokalnih skupnosti;
2. omogočiti dodatno in bolj učinkovito usposabljanje policistov za bolj učinkovito reševanje problemov in drugih potreb pri interakciji s člani lokalnih skupnosti;
3. spodbujati razvoj in implementacijo inovativnih programov, ki bodo dovolili članom lokalnih skupnosti, da pomagajo predstavnikom oblasti in policije pri preprečevanju kriminala v lokalnih skupnostih;
4. spodbuditi razvoj novih tehnologij, ki bodo pomagale oblastem pri preusmeritvi pozornosti z odzivanja na kriminal na preventivno delovanje z ustanavljanjem programov spodbud in pomoči za doseganje teh ciljev, vključno z dovoljenjem za šest let spodbud za zaposlovanje dodatnih kariernih policistov (*Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994*, oddelek 10002).

Na posameznem neposrednem področju večjega nadzora nad orožjem je zakon uvedel naslednje ukrepe:

- jurišno orožje: prepoved izdelave in prodaje vojaške orožja, polavtomatskega jurišnega orožja, prirejenih oz. kopiranih modelov in določenih modelov z velikim številom nabojev za obdobje 10 let;
- družinsko nasilje in orožje: prepoved prodaje strelnega orožja osebam in posedovanja orožja za osebe, ki so predmet prepovedi približevanja zaradi družinskega nasilja;
- licence za orožje: poostritev zveznih standardov za pridobitev licence za prodajalce strelnega orožja;
- mladoletne osebe: prepoved prodaje, prenosa ali posedovanja določenih vrst strelnega orožja;
- *Brady Handgun Violence Prevention Act*: sredstva za programe zveznih držav za posodobitev načina vodenja evidenc, kot to določa zakonodaja (*U. S. Department of Justice 1994*).

Med najpomembnejše dele zakona *Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994* glede nadzora nad orožjem sodi t. i. *Federal Assault Weapons Ban* oz. zvezna prepoved prodaje jurišnega orožja.

4.3.1 FEDERAL ASSAULT WEAPONS BAN

Verjetno najbolj sporna zvezna prepoved jurišnega orožja in orožja z velikim številom nabojev je t. i. *Federal Assault Weapons Ban* oz. zvezna prepoved prodaje jurišnega orožja. Ta ukrep je prepovedal relativno majhno število orožja, za katerega je med zagovorniki strožjega nadzora nad orožjem veljalo, da je posebej nevarno in da se uporablja v kriminalne namene (Koper 2004).

Zvezna prepoved prodaje jurišnega orožja je veljala 10 let in se je leta 2004 iztekla. Prepoved je vsebovala tudi člen, ki je omogočal legalni prenos jurišnega orožja, ki je bilo zakonito v času vzpostavitve te prepovedi. Hkrati pa je ameriški kongres izvil okoli 650 vrst orožja, za katerega je bilo določeno, da služi strelskim vajam, lovu in podobnim športnim namenom (Congressional Research Service 2013).

Ta prepoved je bila tudi večkrat izpodbijana na sodišču, saj naj bi kršila določena ustavna določila. Medtem ko so bili določeni argumenti (med drugimi da naj bi prepoved kršila deveti amandma k Ustavi ZDA) zlahka zavrženi s strani sodišč, pa so bile izpodbojne tožbe, vezane na trgovino (3. člen 8. odstavek 1. poglavja Ustave ZDA) in enakostjo pred zakonom (štirinajsti amandma k Ustavi ZDA), deležne obsežnejšega premisleka (Congressional Research Service 2013).

Čeprav je bila prepoved uspešna pri zmanjševanju kriminala z jurišnim orožjem, je večino koristi žal premagala konstantna ali naraščajoča uporaba legalnega orožja, ki se bolj pogosto uporablja pri kriminalu kot prepovedano jurišno orožje. Zato pri prepovedi velja, da ji ne moremo pripisati padca oboroženega nasilja v državi. Hkrati ni bilo nobenega opaznega zmanjšanja smrtnosti ali poškodb zaradi strelnega orožja, kar temelji na indikatorjih, kot je procent oboroženega nasilja, ki se konča s smrtjo, ali delež

dogodkov, povezanih z orožjem, ki se končajo s poškodbo. Vpliv na te indikatorje bi lahko pričakovali, če bi prepoved zmanjšala kriminal z jurišnim orožjem (Koper 2004).

Kljub temu pa je zaradi določila, ki je omogočalo legalni prenos jurišnega orožja, ki je bilo zakonito v času vzpostavitve te prepovedi, prepoved zagotavljala rezultate šele skozi določen čas. Ti efekti se še vedno razvijajo in se bodo čisto poznali šele čez več let, sploh če se bo tuje in prej prepovedano orožje še vedno uvažalo v ZDA. Zato je prežgodaj, da bi lahko vzpostavili končno oceno vpliva te prepovedi na oboroženo nasilje (Koper 2004).

Avtor raziskave o posledicah te prepovedi Christopher S. Koper navaja, da je imela prepoved mešane učinke pri zmanjševanju kriminala z prepovedanim orožjem, kar prepisuje številnim izjemam, ki so bile zapisane v zakonu. Zato naj v času veljave prepoved ne bi imela vpliva na oboroženo nasilje. Kljub temu pa navaja, da obstajajo dokazi, ki potrjujejo, da bi prepoved lahko zmerno zmanjšala streljanje, če bi veljala dlje časa (FactCheck.org 2013).

Po podatkih Združenih narodov iz leta 2011 število umorov, povezanih z uporabo strelnega orožja, od leta 2004 naprej (odkar *Federal Assault Weapons Ban* ne velja več) večinoma narašča (Združeni narodi 2011).

Tabela 4.2: Odstotek umorov s strelnim orožjem, število umorov s strelnim orožjem in število umorov s strelnim orožjem na 100.000 prebivalcev.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
odstotek umorov s strelnim orožjem	66,0	67,9	67,8	67,9	67,0	66,9	67,5
število umorov s strelnim orožjem	10660	11360	11730	11630	11030	10300	9960
število umorov s strelnim orožjem na 100.000 prebivalcev	3,6	3,8	3,9	3,8	3,6	3,3	3,2

Vir: Združeni narodi (2011).

5 ODLOČITVE VRHOVNEGA SODIŠČA ZDA, VEZANE NA OROŽARSKO ZAKONODAJO

V tem poglavju bom predstavil in preučil relevantno vsebino za potrditev oz. zavrnitev hipoteze št. 2, kar bom nato storil v zaključku naloge.

Vrhovno sodišče Združenih držav Amerike sestavljajo predsednik vrhovnega sodišča (*Chief Justice*) in t. i. pridruženi sodniki (*Associate Justices*), katerih število določi ameriški kongres. Pristojnost nominirati člana vrhovnega sodišča ima predsednik ZDA, imenovanje pa se izvrši ob posvetovanju in s soglasjem senata ameriškega kongresa (*The Supreme Court of the United States 2013*).

Ustava ZDA hkrati določa: »Sodna oblast Združenih Držav se prenese na eno vrhovno Sodišče in na tista nižja Sodišča, ki jih sme od časa do časa odrediti in ustanoviti Kongres« (*Jaklič 2005, 76*).

Ustava ZDA hkrati določa, da »tako Sodniki vrhovnega kot tisti nižjih Sodišč ob dostojnem Vedenju zadržijo svoja Mesta in ob določenem Dnevu prejmejo Plačilo za svoje Delo, Plačilo pa se ne sme znižati v obdobju Trajanja njihove Službe« (*Jaklič 2005, 76*).

V skladu s temi določili je bilo Vrhovno sodišče ZDA vzpostavljeno 2. februarja 1790 (*The Supreme Court of the United States 2013*).

Pristojnosti Vrhovnega sodišče ZDA so določene v 2. razdelku III. člena Ustave ZDA in se glasijo:

»Sodna Pristojnost se razteza na vse Pravne Primere in Primere Pravičnosti, ki so v zvezi s to Ustavo, Zakoni Združenih Držav, ter Sporazume, ki so ali bodo sklenjeni pod njihovo Oblastjo; - na vse Primere, ki se tičejo Veleposlanikov, drugih Diplomatskih Predstavnikov in Konzulov; - na Spore, v katerih so Združene Države Stranka; - na Spore med dvema ali več Državami; - [med katero od Držav in Državljeni druge Države] med Državljeni Različnih Držav, - med Državljeni iste Države, ki imajo Zemljišča na podlagi Koncesij različnih Držav

[in med katero od Držav ali njenimi Državljeni in tujimi Državami, Državljeni ali Subjekti.]

V vseh Primerih, ki se tičejo Veleposlanikov, drugih Diplomatskih Predstavnikov in Konzulov, ter v tistih Primerih, v katerih je Stranka katera od Držav, ima vrhovno Sodišče Pristojnost soditi na prvi Stopnji. V vseh drugih zgoraj omenjenih Primerih ima vrhovno Sodišče Pristojnost soditi na pritožbeni Stopnji tako glede Prava kot Dejstev in s takimi Izjemami ter na podlagi takih Predpisov, kot jih sprejme Kongres (Jaklič 2005, 76–77).

Do leta 2008 vrhovno sodišče nikoli ni resno obravnavalo ustavnega obsega II. amandmaja k Ustavi ZDA. Ko je to zadevo prvič obravnavalo leta 1886 v primeru Presser proti Illinois, je vrhovno sodišče presodilo, da II. amandma preprečuje zveznim državam, da bi prepovedale ljudem, da bi imeli in nosili orožje, da jim ZDA ne bi prikrajšale njihove zakonite pravice, da vzdržujejo javno varnost. Več kot štiri desetletja kasneje, leta 1929, v primeru ZDA proti Schwimmer je vrhovno sodišče navajalo drugi amandma kot garant za izpolnjevanje obveznosti posameznikov, da branijo državno ureditev proti vsem nasprotnikom, kadar koli bi to bilo potrebno, kot temelj ustavne ureditve. Hkrati je odločilo, da je skupna obramba eden izmed razlogov, da je ljudstvo oblikovalo in sprejelo Ustavo ZDA. Kasneje v primeru ZDA proti Miller leta 1939 v sodbi v skladu z NFA (*National Firearms Act*) pa se je vrhovno sodišče izognilo temi ustavnega obsega II. amandmaja, ampak je le določilo, da posedovanje ali uporaba strelnega orožja s cevjo, ki je krajša od osemnajst inčev, ni del običajne vojaške opreme, ki jo brani drugi amandma (Encyclopaedia Britannica 2013).

5.1 ZDA PROTI MILLER

V sodnem primeru ZDA proti Miller je bil toženi Jack Miller obtožen kršitve NFA (*National Firearms Act*) zaradi nelicenčnega posedovanja kratkocevne šibrovke. Vrhovno sodišče je zavrnilo Millerjevo nasprotovanje NFA na podlagi II. amandmaja k Ustavi ZDA (Yassky 2000).

Vrhovno sodišče je v svoji sodbi zapisalo, da:

V odsotnosti kakršni koli dokazov, ki bi kazali, da je posedovanje ali uporaba »strelnega orožja s cevjo, ki je krajša od osemnajst inčev v dolžino«, v tem času odgovoren odnos za zagotavljanje ali učinkovitost dobro organizirane obrambne garde, ne moremo reči, da drugi amandma zagotavlja pravico do posedovanja in nošenja takšnega orožja. Sodišče ni obveščeno o tem, da je to orožje kakršen koli del običajne vojaške opreme ali da bi njegova uporaba lahko prispevala k skupni obrambi (The Supreme Court of the United States 1939).

Revizorji sodbe so na podlagi tega odstavka interpretirali, da so samo določeni tipi orožja izven dosega zaščite, ki jo nudi II. amandma. Trdili so, da so nižja sodišča to sodbo nelegitimno uporabila pri interpretaciji dobro organizirane obrambne garde (Yassky 2000).

Besedno zvezo »zagotavljanje ali učinkovitost dobro organizirane obrambne garde« naj bi vzeli iz konteksta (Denning v Yassky 2000).

Pri mnenju revizorjev sodbe se zaradi nje odpira več problemov. *National Firearms Act* ni reguliral samo kratkocevnih šibrovk, ampak tudi brzostrelke – kar je bila standardna vojaška oprema leta 1939 kakor tudi danes. Sodba v primeru Miller tega dejstva ni niti omenila. Če sodbo v primeru Miller beremo na podlagi predpostavke, da kratkocevne šibrovke niso vojaška oprema, lahko regulacijo brzostrelk v *National Firearms Act* označimo za neustavno (Yassky 2000).

Revizorji pa so iz sodbe izpeljali tudi sprevrženo idejo, da je njen rezultat, da bolj smrtonosno kot je orožje, večja je verjetnost, da bo deležno ustavne zaščite, saj vojska daje prednost orožju, ki je kar se da učinkovito pri ubijanju ljudi. (Yassky 2000).

Kasneje so sodbo interpretirali celo tako, da ameriški kongres glede na to sodbo in drugi amandma nima pristojnosti regulirati posedovanja ali uporabe izrazito vojaškega orožja v lasti zasebnikov (Yassky 2000).

Mnenje sodišča v primeru Miller jasno izključuje ta libertarni pristop revizorjev. Če se drugi amandma resnično ukvarja z osebno pravico do oborožitve, potem je vprašanje, ali obstaja povezava med regulacijo orožja in obrambno službo (vprašanje, ki je v jedru primera Miller), irelevantno (Yassky 2000).

5.2 DISTRICT OF COLUMBIA PROTI HELLER

Izvor sodbe je tožba, ki je bila vložena pri okrajnem sodišču v Washington D. C. leta 2003. V sodbi Parker proti District of Columbia je šest rezidentov zveznega okraja Columbia prosilo sodišče, da ukaže preklic treh določil, ki jih je okraj sprejel v *Firearms Control Regulation Act* leta 1975. Ta določila so prepovedala registracijo pištol in nošenje nelicenčnih pištol ali katerega koli drugega smrtonosnega ali nevarnega orožja, ki ga je moč prekriti, ter zahtevala, da se zakonito shranjeno strelno orožje razstavi ali zaklene, tako da se z njim ne da streljati (Encyclopaedia Britannica 2013).

Okrajno sodišče je ugodilo vladnemu predlogu, da se tožba zavrže. Leta 2007 pa je pritožbeno sodišče v Washington D. C., potem ko je določilo, da ima podlago za tožbo samo eden od tožnikov (Dick Heller), preklicalo prvo in tretje določilo ter omejilo izvrševanje drugega. Vlada je zahtevala revizijo in vrhovno sodišče je 18. marca 2008 prisluhnilo argumentom (Encyclopaedia Britannica 2013).

S sodbo 5 proti 4 je vrhovno sodišče 26. junija 2008 potrdilo odločitev pritožbenega sodišča v Washington D. C. in s tem podprlo t. i. teorijo individualne pravice, vezane na drugi amandma, ter zavrnilo nasprotno teorijo kolektivne pravice, v skladu s katero amandma ščiti kolektivno pravico državam, da vzdržujejo garde, oziroma individualno pravico imeti in nositi orožje v povezavi s služenjem v gardi. Po mnenju večine, ki ga je napisal Antonin Scalia, operativni člen amandmaja, da se pravica ljudi imeti in nositi orožje ne sme kršiti, uzakonja individualno pravico, ki izhaja iz angleškega običajnega prava in je uzakonjena v angleški listini pravic. Večina je bila mnenja, da je preambula drugega amandmaja (ker je dobro organizirana obrambna garda nujna za varnost svobodne države) konsistentna s to interpretacijo, ko nanjo gledamo z vidika ustanovnih

očetov, da je najbolj učinkovit način, da uničiš ljudsko milico, razorožitev ljudi. Večina je tudi ugotovila, da primer ZDA proti Miller zagotovo podpira individualno teorijo in ne kolektivne, kar je v nasprotju s prevladujočo interpretacijo te odločitve v 20. stoletju (Encyclopaedia Britannica 2013).

V zaključku je vrhovno sodišče ugotovilo, da drugi amandma implicitno zagotavlja pravico uporabe orožja za zaščito doma, ker so ustanovitelji razumeli pravico do samoobrambe kot osrednjo komponento pravice imeti in nositi orožje (Encyclopaedia Britannica 2013).

V svojem ločenem in nasprotnem mnenju je sodnik John Paul Stevens trdil, da odločitev sodišča ni uspela identificirati kakršnih koli novih dokazov, ki bi podpirali pogled, da je drugi amandma namenjen omejitvi moči ameriškega kongresa, da regulira civilno uporabo orožja. Kritiziral je odločitev sodišča, ki je po njegovem poskušalo zmanjšati pomembnost preambule s tem, da je ignoriralo razčlenitev operativnega dela člena. Zatrdil je, da sodba narobe interpretira sodbo v primeru Miller in da je zanemarila nadaljnje odločitve številnih sodnikov, ki so vsi zavzeli kolektivni pogled na pomen drugega amandmaja (Encyclopaedia Britannica 2013).

5.2 MCDONALD PROTI CHICAGO

V sodbi McDonald proti Chicago je ameriško vrhovno sodišče z glasovanjem 5 proti 4 odločilo, da drugi amandma k Ustavi ZDA, ki zagotavlja pravico ljudi, da imajo in nosijo orožje, velja za lokalne oblasti, za oblasti posameznih zveznih držav in za zvezno oblast (Encyclopaedia Britannica 2013).

Do primera je prišlo leta 2008, ko so Otis McDonald in drugi vložili tožbo pri okrožnem sodišču ZDA, da bi izpodbijali določila čikaškega zakona iz leta 1982, ki je med drugim prepovedal novo registracijo strelnega orožja in registracijo strelnega orožja določil za pogoj za posedovanje strelnega orožja. Naslednji dan so Nacionalna strelska zveza in drugi vložili tožbe, s katerimi so izpodbijali ta zakon in zakon *Oak Park*, ki je prepovedal posedovanje ali nošenje strelnega orožja in imetje drugega orožja, razen pušk in šibrovk, doma ali v službi. Obe tožbi sta trdili, da zakon krši pravico posameznikov imeti in nositi

orožje, za katero je vrhovno sodišče v sodbi District of Columbia proti Heller ugotovilo, da je zaščiten v skladu z drugim amandmajem. V pričakovanju te odločitve so tožniki v primeru McDonald proti Chicago vložili tožbo isto jutro, kot je bila objavljena odločitev v primeru Heller (Encyclopaedia Britannica 2013).

Okrožno sodišče je zavrglo tožbo, pritožbeno sodišče pa je potrdilo odločitev nižjega sodišča in zapisalo, da je zavezano k upoštevanju precedensa, v katerem bo vrhovno sodišče podkrepilo zahtevo, da se drugi amandma aplicira na zvezne države. Vrhovno sodišče je tako 30. septembra 2009 pristalo na razsojanje v tem primeru in ustni argumenti so bili predstavljeni 2. marca 2010.

V svoji odločitvi je vrhovno sodišče razveljavilo sodbo in odločitev pritožbenega sodišča vrnilo v ponovno odločanje. V večinskem mnenju je Samuel A. Alito mlajši na podlagi sodbe v primeru Heller zapisal, da mora drugi amandma veljati na podlagi selektivne vključitve in postopne uporabe določil Listine pravic, ki se aplicirajo na zvezne države na podlagi določil štirinajstega amandmaja (Encyclopaedia Britannica 2013).

Štirinajsti amandma določa: »Nobena Država ne sme sprejeti ali izvesti kakega zakona, ki bi bil kršitev privilegijev ali imunitete državljanov Združenih Držav; nobena Država tudi ne sme, brez dolžnega postopanja v skladu s pravom, nikomur odvzeti življenja, svobode ali lastnine; prav tako tudi ne sme nikomur odreči enakega varstva v skladu s pravom« (Jaklič 2005, 114).

Zapisal je, da je individualna pravica posedovati strelno orožje za zakonite namene, posebej za samoobrambo, temelj za ameriško ureditev svobode in pravnega sistema (Encyclopaedia Britannica 2013).

Ta standard, ki ga je sodišče ohranilo, je vrhovno sodišče uvedlo v letu 1960, ko je vključilo številne pravice, vezane na kriminalne postopke, vključno s pravico do sojenja s poroto (Encyclopaedia Britannica 2013).

V svojem odklonilnem ločenem mnenju je sodnik Stephen Breyer trdil, da je zgodovinska analiza primera Heller napačna in da so zgodovinski dokazi, ki temeljijo na zasebni pravici do oborožitve za samoobrambo, v najboljšem primeru nejasni. V kolikor je torej ta pravica vključena, se mora sodišče odločiti na podlagi faktorjev, kot je razpoznavni motiv oblikovalcev ustave. Odgovoriti morajo na vprašanja, ali obstaja sodoben argument, da gre za temeljno pravico, in ali bi uveljavitev te pravice nasproti zveznim državam (kot gre pri drugih vključenih pravicah) pospešila širše namene ustave, vključno s spodbujanjem enakih pravic za posameznike, vzdrževanjem demokratične oblike oblasti in oblikovanjem delujočih institucij na podlagi ustavne delitve oblasti. Breyer je prepričan, da ob ustrezni preučitvi vseh dejstev ugotovimo, da vsi faktorji govorijo proti uveljavitvi te pravice nasproti zveznim državam (Encyclopaedia Britannica 2013).

6 NACIONALNA STRELSKA ZVEZA (NRA)

V tem poglavju bom predstavil in preučil relevantno vsebino za potrditev oz. zavrnitev hipoteze št. 2, kar bom nato storil v zaključku naloge.

6.1 USTANOVITEV IN ZGODOVINA

Osupla zaradi pomanjkanja strelskega znanja, ki so ga kazali vojaki zveze, sta veterana polkovnik William C. Church in general George Wingate leta 1871 ustanovila Nacionalno strelsko zvezo (NRA). Primarni cilj zveze je bil »promocija in spodbujanje streljanja na znanstveni podlagi«, kot je v časopisnem uvodniku zapisal Church (NRA 2013).

Potem ko ji je zvezna država New York podelila ustrezno listino, je bila NRA 17. novembra 1871 tudi uradno ustanovljena. General v ameriški državljanski vojni Ambrose Burnside, ki je bil hkrati nekdanji guverner zvezne države Rhode Island in ameriški zvezni senator, pa je postal prvi predsednik NRA (NRA 2013).

Pomemben vidik v nastanku in oblikovanju NRA je bil razvoj njihovega strelskega centra za treniranje. Leta 1872 je bil s pomočjo zvezne države New York na lokaciji Long Island kupljen prostor z imenom Creed Farm, ki je bil namenjen izgradnji strelskega centra za treniranje. Center so pod imenom Creedmoor odprli leto dni kasneje in na tej lokaciji so tudi prirejali tudi svoja prva letna srečanja (NRA 2013).

Politično nasprotovanje promociji natančnega streljanja v zvezni državi New York je NRA prisililo, da najde novo lokacijo za svoj strelski center. Leta 1892 so center Creedmoor vrnili zvezni državi in tekme NRA so bile predstavljena v Sea Girt v zvezni državi New Jersey (NRA 2013).

Interes NRA za promocijo športnega streljanja med ameriško mladino se je začel leta 1903, ko je sekretar NRA Albert S. Jones pozval k ustanovitvi strelskih klubov na vseh večjih fakultetah, univerzah in vojaških akademijah. Do leta 1906 je bil mladinski program NRA v polnem razmahu z več kot 200 mladimi fanti, ki so tisto poletje

tekmovali na tekmah v Sea Girtu. Danes so mladinski programi še vedno temelj NRA z več kot enim milijonom mladih tekmovalcev na strelskih tekmovanjih NRA in z njimi povezanih organizacij (NRA 2013).

Glede na veliko rast strelskih programov NRA so potrebovali nov strelski center. General Ammon B. Crichfield iz zvezne države Ohio je začel z gradnjo novega strelskega centra na obali reke Erie, 45 milj vzhodno od kraja Toledo v zvezni državi Ohio. Ta strelski center je dobil ime kamp Perry in je postal dom vsakoletnih državnih tekem, ki so vse od takrat merilo za odličnost v natančnem streljanju. Z več kot 6.000 tekmovalci, ki se vsako leto pomerijo v različnih strelskih disciplinah, je to državno tekmovanje eden največjih športnih dogodkov v državi danes (NRA 2013).

Kot odgovor na ponavljajoče se napade na pravice iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA je NRA leta 1934 ustanovila oddelek za zakonodajne zadeve. Čeprav NRA takrat ni neposredno lobirala, je pošiljala pošto o zakonodajnih dejstvih in analizah svojim članom, da bi lahko sami aktivno sodelovali pri raznih tematikah. Leta 1975 so prepoznali kritično potrebo za politično zaščito drugega amandmaja in takrat je NRA ustanovila svoj inštitut za zakonodajno akcijo (NRA-ILA) (NRA 2013).

Medtem je NRA nadaljevala svoje delo na področju treninga, izobraževanja in vadbe natančnega streljanja. Med drugo svetovno vojno je zveza odstopila svoja strelišča državi, oblikovala gradiva za trening, spodbujala svoje člane, da služijo pri varnostnem delu, in razvila gradiva za trening za industrijsko varnost. NRA je celo pomagala polniti orožje za tiste, ki so branili vojaške tovarne. Po naključju je poziv NRA k pomoči pri oboroževanju Velike Britanije leta 1940 spodbudil Američane, da so zbrali več kot 7.000 kosov orožja za britansko zaščito proti potencialni nemški invaziji (NRA 2013).

Po drugi svetovni vojni je NRA koncentrirala svoje napore v pridobitev lokacije za izobraževanje in treninge lovske skupnosti. Leta 1949 je NRA v sodelovanju z zvezno državo New York ustanovila prvi lovski izobraževalni program. Izobraževanje za lov

sedaj poteka preko oddelkov zveznih držav za ribolov in športni lov po vsej državi in v Kanadi, kar je pripomoglo, da je lov postal eden varnejših športov (NRA 2013).

Glede na vedno večji interes za lov je NRA leta 1973 začela izdajati novo revijo *The American Hunter* (*Ameriški lovec*), ki je čez celo leto v celoti namenjena lovskim temam. NRA danes nadaljuje svojo vodilno vlogo na področju lova s mladinskim lovsko-izobraževalnim programom (*Youth Hunter Education Challenge*), ki omogoča mladim, da izoblikujejo znanje, ki ga pridobijo na lovskih izobraževalnih tečajih. Mladinski program sedaj poteka v 43 zveznih državah in treh kanadskih provincah in vključuje več kot 40.000 mladih lovcev (NRA 2013).

Reviji NRA *The American Hunter* in *The American Rifleman* (*Ameriški strelec*) sta bili glavnina publikacij NRA do leta 1997, ko so začeli izdajati časopis *The American Guardian* (*Ameriški varuh*). Ta je začel izhajati, da bi nagovoril bolj splošno publiko, v njem je manj poudarka na tehniki orožja, več pozornosti pa je namenjene samoobrambi in rekreativni uporabi strelnega orožja. Leta 2000 so *The American Guardian* preimenovali v *America's 1st Freedom* (*Ameriška prva svoboščina*) (NRA 2013).

Trening za organe pregona kot program razvoja pa je bil naslednja prioriteta NRA. Čeprav je bila posebna šola za policijo ponovno vzpostavljena v kampu Perry leta 1956, je NRA postala edini državni trener za organe pregona s predstavitvijo svojega programa certifikata za policijske inštruktorje za strelno orožje leta 1960. Danes je v Ameriki več kot 10.000 policijskih in varnostnih inštruktorjev. Hkrati pa pripadniki organov pregona vsako leto tekmujejo v različnih disciplinah na državnem policijskem strelskem tekmovanju v kraju Jackson v zvezni državi Mississippi (NRA 2013).

Na področju civilnega treninga je NRA še vedno vodilna za izobraževanje pri ravnanju s strelnim orožjem. Več kot 50.000 certificiranih inštruktorjev sedaj uri več kot 750.000 lastnikov orožja vsako leto, uporabnikom pa so omogočeni številni različni izobraževalni programi (osnove, samoobramba ...). Hkrati je več kot 1.000 certificiranih trenerjev posebej usposobljenih za delo z mladimi tekmovalnimi strelci. Od ustanovitve varnostnega program *Eddie Eagle* leta 1988 se je več kot 12 milijonov otrok naučilo, da

se morajo, če vidijo strelno orožje v nenadzorovani situaciji, »ustaviti, se ne dotakniti orožja, zapustiti območje in o tem povedati odrasli osebi«. V zadnjih sedmih letih pa je v okviru seminarja *Refuse To Be A Victim* (Nočem biti žrtev) več kot 15.000 moških in žensk razvilo svoj lasten varnostni načrt s preprostimi strategijami (NRA 2013).

Leta 1990 je NRA naredila odločno potezo, da bi zagotovila finančna sredstva za aktivnosti, povezane z strelnim orožjem, tudi za prihodnje generacije. Ustanovili so fundacijo NRA, organizacijo, oproščeno plačevanja davkov, s katero so zagotovili podlago za zbiranje milijonov dolarjev za financiranje izobraževalnih in varnostnih programov in drugih namenov služenja javnemu interesu. Prispevki za fundacijo se štejejo za davčno olajšavo in koristijo številnim deležnikom, kot so mladi, ženske, lovci, tekmovalni strelci, zbiratelji orožja, organi pregona in drugi (NRA 2013).

Čeprav je danes NRA širše priznana kot velika politična sila in glavni ameriški zaščitnik pravic drugega amandmaja k Ustavi ZDA, je od svojega nastanka glavna izobraževalna organizacija za rokovanje s strelnim orožjem v ZDA in v svetu. Uspeh organizacije pa ne bi bil mogoč brez naporov in številnih ur dela štirih milijonov članov za zaščito pravic drugega amandmaja k Ustavi ZDA in za podporo programov organizacije (NRA 2013).

Tabela 6.1: Časovnica nastanka, dogodkov in razvoja Nacionalne strelske zveze (NRA).

leto	dogodek
1871	NRA nastane z namenom izboljšanja streljanja vojakov. Prvi predsednik NRA, general Ambrose Burnside, je v ameriški državljanski vojni ugotovil, da preveč vojakov s severa ne zna natančno streljati.
1934	»Spodbujen« zaradi krvave ere gangsterjev je ameriški kongres sprejel prvi zvezni zakon (<i>National Firearms Act</i>), ki je reguliral brzostrelke.
1968	Po atentatih na predsednika Johna F. Kennedyja, Malcolma X, Roberta Kennedyja in Martina Luthra Kinga je ameriški kongres sprejel <i>Gun Control Act of 1968</i> , ki prepoveduje prodajo orožja kriminalcem,

	uporabnikom drog in duševno prizadetim, prepoveduje uvoz ročnega orožja in zahteva natančno vodenje evidenc s strani licenciranih prodajalcev orožja.
1975	NRA ustanovi svojo lobistično organizacijo z imenom Inštitut za zakonodajno akcijo (<i>Institute for Legislative Action</i>).
1977	Na letnem zboru skrajna frakcija, ki jo vodita Harlon Carter in Neal Knox, prevzame vodenje NRA in skupina se začne osredotočati na zaščito pravice do posedovanja in nošenja orožja iz drugega amandmaja Ustave ZDA.
1986	Na podlagi pripomb NRA, da zvezna oblast zlorablja svoje pristojnosti pri sprejemanju orožarske zakonodaje, ameriški kongres sprejme <i>Firearm Owners Protection Act</i> , ki vzpostavi omejitve zveznih pregledov prodajalcev orožja.
1993	Zakon <i>Brady Handgun Violence Prevention Act</i> uvede obvezen zvezni sistem pregleda ozadja in zgodovine kupcev orožja.
1994	Zakon <i>Violent Crime Control and Law Enforcement Act</i> uvede desetletno prepoved prodaje jurišnega orožja.
1995	Število članov NRA doseže 3,5 milijona.
1997	NRA neuspešno poskuša doseči preklic <i>Brady Handgun Violence Prevention Act</i> .
1999	Dva najstnika ubijeta 13 ljudi na srednji šoli Columbine v Koloradu. Predsednik NRA Charlton Heston iz sočutja do žrtev prestavi začetek konvencije NRA za en dan.
2000	V luči pozivov za več nadzora nad orožjem članstvo v NRA naraste na rekordnih 4,1 milijona.
2003	NRA doseže zmago, ko kongres prepove organom pregona, da bi javno objavili podatke o prometu z orožjem.
2004	Ponovna zmaga NRA, ko ameriški kongres ne podaljša desetletne prepovedi prodaje jurišnega orožja
2005	Ponovna zmaga NRA, ko predsednik George W. Bush podpiše zakon, ki zagotavlja imuniteto orožarski industriji.

2007	Strelec ubije 32 ljudi in jih rani 17 na kampusu Virginia Tech v najsmrtonosnejšem strelskem dogodku v zgodovini ZDA.
2008	Vrhovno sodišče ZDA v tožbi D. C. proti Heller vzpostavi, da imajo Američani individualno pravico v skladu z drugim amandmajem k Ustavi ZDA, da posedujejo strelno orožje na zveznem teritoriju za tradicionalne zakonite namene, kot je samoobramba. Odločitev prekliče odločitev lokalnih obrasti za prepoved ročnega orožja v D. C.
2011	Takratna kongresnica Gabrielle Giffords in 18 drugih umrejo v streljanju v Tucsonu v Arizoni.
2012	Strelec ubije 12 ljudi in jih rani 58 v kinu v kraju Aurora.
2012	Strelec s polavtomatsko puško jurišnega tipa ubije 20 šolarjev, šest članov osebja in svojo mati v kraju Newtown.
2012	Po obljubi predsednika Obame, da bo vzpostavil nove omejitve orožja in streliva, NRA pozove k postavitvi oboroženih varnostnikov v vsako šolo v ZDA.
2013	Po sestanku s podpredsednikom Bidenom in drugimi na temo zmanjšanja orožarskega nasilja NRA izda izjavo, da so razočarani, kako malo je imel ta sestanek povezave s skrbjo za varnost otrok in kako zelo je bil sestanek namenjen napadu na drugi amandma k Ustavi ZDA.

Vir: Povzeto po *The Washington Post* (2013).

6.2 INŠTITUT NRA ZA ZAKONODAJNO AKCIJO

Inštitut NRA za zakonodajno akcijo (ILA) je lobistično krilo NRA. Ustanovljen je bil leta 1975 in je predan zaščiti pravice vseh posameznikov, ki spoštujejo orožje, da lahko kupijo, posedujejo in uporabljajo strelno orožje za legitimne namene, kot naj bi to zagotavljal drugi amandma k Ustavi ZDA (ILA, 2013).

Sposobnost ILA, da lahko uspešno brani pravico lastnikov orožja, ki spoštujejo zakon, se kaže v podpori skoraj 4 milijonov članov, ki jih ima NRA, število članov pa se je od leta 1978 potrojilo. Ko je predlagana zakonodaja, ki povečuje nadzor nad orožjem na lokalni

ravni, na ravni posamezne zvezne države ali na zvezni ravni, so člani NRA in podporniki opozorjeni z individualnimi pismi, sporočili preko faksa, elektronsko pošto ali telefonskimi klici, da naj pokličejo svojega voljenega predstavnika in mu javno povedo svoje stališče (ILA 2013).

Leta 1986 so NRA in milijoni lastnikov orožja po vsej državi pozdravili *Firearms Owners' Protection Act*, ki ga je podpisal predsednik Ronald Reagan. ILA je več kot desetletje delala za sprejetje te zgodovinske zakonodaje in reforme *Gun Control Act of 1968* (ILA 2013).

V kombinaciji z močno lokalno podporo članov NRA in z NRA povezanih organizacij ter lokalnih orožarskih klubov si inštitut za zakonodajno akcijo odločno prizadeva za sprejem zakonodaje, ki je naklonjena pravicam lastnikov orožja, na ravni zveznih držav (ILA 2013).

To delo se kaže v sprejemu zakonodaje, ki priznava pravico poštenih državljanov imeti in nositi orožje za samoobrambo, v sprejemu zakonodaje, ki preprečuje napade na pravice lastnikov orožja s strani lokalnih političnih nasprotnikov orožja, in v boju za zakonodajo, ki preprečuje bankrot ameriške orožarske industrije preko nepremišljenih tožb (ILA 2013).

Inštitut je tudi vključen v izobraževanje javnosti o dejstvih, ki zadevajo lastništvo strelnega orožja v ZDA. To počne preko distribucije milijonov natisnjenih letakov s podatki in dejstvi, z brošurami, članki in rednimi objavami informacij na spletni strani organizacije. Inštitut predstavlja dejstva o odgovornem lastništvu orožja, o drugem amandmaju k Ustavi ZDA in drugih povezanih temah (ILA 2013).

Inštitut na sedežu NRA v kraju Fairfax v zvezni državi Virginia, v pisarni v glavnem mestu Washington D. C. in v kraju Sacramento v zvezni državi Kalifornija zaposluje več kot 80 ljudi, vključno z ekipami profesionalnih lobistov, ki ščitijo teme, vezane na drugi amandma k Ustavi ZDA, v ameriškem kongresu, pri zakonodajalcih posameznih zveznih držav in pri lokalnih skupnostih.

Čeprav ima NRA eno glavno prioriteto, je inštitut vključen v vsa dogajanja, ki so posredno ali neposredno vezana na lastništvo in uporabo strelnega orožja. To vključuje teme, kot so lov in dostop do območja za lov, zaščita divjine in prosto živečih živali, civilni trening natančnega streljanja, strelišča za javno uporabo, teme, vezane na organe pregona, odgovornost za izdelke, lovske pasti, pravice žrtev zločinov in reforma kazenske zakonodaje (ILA 2013).

6.3 VLOGA, POLOŽAJ IN STALIŠČA

Inštitut NRA za zakonodajno akcijo zase pravi, da kadar politiki predlagajo nesmiselne ukrepe, ki omejujejo pravice posameznikov iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA, oni opravijo raziskave in opremljeni z dejstvi razložijo praktične posledice poskusov omejevanja orožja zakonodajalcem, ki naj z njimi ne bi bili ustrezno seznanjeni (ILA 2013).

Kot najpomembnejšo Inštitut NRA za zakonodajno akcijo navaja svojo sposobnost, da se uspešno bori za pravice Američanov, ki spoštujejo zakone in posedujejo orožje, kar se po njihovem izraža v skoraj 4 milijonih članov, ki jih ima NRA (ILA 2013).

Če se na lokalni ravni, na ravni zvezne države ali na zvezni ravni pripravlja zakonodaja, ki bi lahko omejila pravico imeti in nositi orožje, inštitut za zakonodajno akcijo spodbudi svoje člane in podpornike, da pri politikih in odločevalcih jasno zagovarjajo svoja stališča. Politiki namreč razumejo potrebo, da so odzivni do svojih volivcev (ILA 2013).

Inštitut NRA za zakonodajno akcijo svoje moči tako ne črpa samo iz vpliva, ki ga ima v Washingtonu, ampak iz milijonov članov in podpornikov v vsakem delu države in skupnosti, ki so pripravljeni zavzeti aktivno vlogo pri zakonodajnem in političnem procesu (ILA 2013).

Zaradi svojega vpliva je bil Inštitut NRA za zakonodajno akcijo imenovan za najvplivnejšo logistično skupino na seznamu revije Fortune (ILA 2013).

Inštitut NRA za zakonodajno akcijo zagovarja stališče, da je najhitrejši način, da spremeniš vsebino določene politike, ta, da zamenjaš politike. Zato kadar določeni politiki zagovarjajo stališča, s katerimi se ne strinja, začne Inštitut NRA za zakonodajno akcijo ogrožati njihove politične kariere (ILA 2013).

V ta namen imajo ustanovljen *Political Victory Fund* (NRA-PVF), zvezno registriran politični akcijski odbor (t. i. PAC), ki je eno najmočnejših orodij, s katerim razpolagajo, financira pa se izključno z donacijami podpornikov (ILA 2013).

Za od drugih PAC se NRA-PVF ne omejuje samo na donacije posameznim kandidatom. Sredstva iz sklada namreč ob pomoči strokovnjakov in strategov uporabljajo v vsakem volilnem obdobju za komuniciranje pomembnih in močnih sporočil volivcev (ILA 2013).

Organizacija jasno identificira različne politične tarče (zakonodajalci, ki jim niso po godu) in v množičnih kampanjah (oglaševanje, telefonski klici, neposredna pošta) poskušajo poraziti določene politike. Prisotni so pri vseh predsedniških, guvernerskih, senatorskih in kongresnih volitvah kakor tudi na različnih lokalnih in drugih volitvah (ILA 2013).

Zakonodajni in politični akcijski programi pokrivajo izvršno in zakonodajno vejo oblasti, hkrati pa tudi tretja veja – sodna – postaja vedno bolj pomemben dejavnik v poskusih ILA za njihovo zaščito drugega amandmaja k Ustavi ZDA (ILA 2013).

Kadar ILA ne uspe prepričati članov ameriškega kongresa ali volivcev, se za svoj interes bori na sodiščih. V ta namen so močno investirali v osebje in odvetnike, ki preko sodišč poskušajo ščititi interes ILA NRA, vezan na drugi amandma k Ustavi ZDA (ILA 2013).

ILA hkrati ščiti pravice do lova. Aktivno si prizadevajo za zaščito rekreacijskega lova in za povečanje možnosti za lov v ZDA. V ta namen tudi preprečujejo vse različne poskuse zagovornikov pravic živali (ILA 2013).

Prizadevajo si za pravice mladih in novih lovcev do lova in se zavzemajo, da ne pride do neto zmanjšanja javnih lovišč v vseh zveznih državah in na zvezni ravni. Hkrati pa ščitijo interese lovcev proti zmanjšanju lovišč s strani lokalnih oblasti in se zavzemajo za zaščito lovišč, da jih v imenu razvoja ne uničijo (poselijo ipd.) (ILA 2013).

Pri razumevanju vpliva NRA veliko pove, da je predsednik Clinton leta 1995 prav NRA navedel kot glavni razlog, da je veliko demokratskih kandidatov zaradi svoje podpore *Brady Handgun Violence Prevention Act* in *Violent Crime Control and Law Enforcement Act* leta 1994 izgubilo na kongresnih volitvah (Kenny in drugi 2004).

Tako se je napor NRA, da je mobilizirala in prepričevala volivce na volitvah leta 1994, splačal za republikance, ki jih je NRA podprla, ne pa za demokrate. Republikanskim kandidatom sta se obrestovala tako podpora kot število članov, medtem ko demokratskim kandidatom ni pomagalo nič od tega (Kenny in drugi 2004).

Zavedati se moramo, da je bila na volitvah v predstavniki dom ameriškega kongresa v 46 primerih v letu 1994 in v 38 primerih v letu 1996 razlika med prvouvrščenim in drugouvrščenim manj kot štiri odstotne točke. To pomeni, da je lahko NRA s svojo podporo in članstvom potencialno močno vplivala na rezultat, če je bilo volilno telo ustrezno razdeljeno (Kenny in drugi 2004).

7 S STRANI BELE HIŠE PREDLAGANE SPREMEMBE OROŽARSKÉ ZAKONODAJE »NOW IS THE TIME«

V tem poglavju bom predstavil in preučil relevantno vsebino za potrditev oz. zavrnitev hipoteze št. 3, kar bom nato storil v zaključku naloge.

7.1 PREDLAGANE ZAKONSKE SPREMEMBE IN PREDSEDNIŠKI IZVRŠILNI UKREPI

Po streljanju na osnovni šoli Sandy Hook je predsednik ZDA Barack Obama dejal: »Ne bomo uspeli ustaviti vseh dejanj nasilja, ampak če obstaja kar koli, kar lahko naredimo, da preprečimo te dogodke, smo vsi močno obvezani, da vsaj poskusimo« (Bela hiša 2013).

V ta namen je predsednik Obama, ki verjame v individualno pravico ljudi, ki jim jo zagotavlja drugi amandma k Ustavi ZDA, januarja 2013 pripravil spremembo zakonodaje, da bi zaščitil skupnosti in otroke pred množičnimi streljanji. Predlagane spremembe, ki jih je poimenoval *Now is the time* (Sedaj je čas), so:

- 1) preprečevanje lukenj v sistemu pregleda preteklosti in ozadja oseb, ki želijo kupiti orožje z namenom preprečitve pridobitve orožja s strani nevarnih oseb;
- 2) prepoved jurišnega orožja, podobnega vojaškemu, in orožja z veliko naboji ter drugi smiselni koraki za zmanjšanje oboroženega nasilja;
- 3) izboljšanje varnosti šol in
- 4) povečanje dostopnosti storitev za duševno zdravje (Bela hiša 2013).

V nadaljevanju magistrske naloge bom predstavil vse predloge, ki jih je januarja 2013 pripravila Bela hiša, skupaj z temeljito analizo in opisi posameznih ukrepov in predlogov.

7.1.1 PREPREČEVANJE LUKENJ V SISTEMU PREGLEDA PRETEKLOSTI IN OZADJA OSEB, KI ŽELIJO KUPITI OROŽJE

Veliko lastnikov orožja svoje orožje kupi legalno in ga varno uporablja, naj bo za samoobrambo, lov ali športno streljanje. Vendar imajo neodgovorni in nevarni

posamezniki prepogosto možnost na lahek način pridobiti orožje. S tem ukrepom želi Bela hiša okrepiti napore, da orožje ne bi pristalo v napačnih rokah (Bela hiša 2013).

Bela hiša navaja, da je najpomembnejše, kar lahko stori za preprečitev množičnih streljanj, kot je bilo tisto v kraju Newtown, to, da se prepreči dostop do orožja tistim, ki bi takšna dejanja lahko storili (Bela hiša 2013).

Kot ključno orodje za doseganje tega cilja navajajo *National Instant Criminal Background Check System*, ki je bil ustanovljen v skladu z zakonom *Brady Act*. S tem naj bi se preprečilo, da bi se orožje prodalo osebam, ki imajo prepoved kupovanja orožja, kot so obsojenci zaradi družinskega nasilja (Bela hiša 2013).

V zadnjih 14 letih je *Brady Act* pomagal zagotoviti, da več kot 1,5 milijona kosov orožja ni končalo v napačnih rokah. Pregled preteklosti in ozadja je mogoče v 92 % opraviti na kraju samem. Kljub temu pa se še vedno preveč orožja proda brez predhodnega pregleda preteklosti in ozadja in preveč posameznikov, ki sicer ne bi smeli pridobiti orožja, ga uspe dobiti (Bela hiša 2013).

V ta namen je Bela hiša predlagala sistem, ki bi zahteval, da se pred nakupom orožja opravi pregled preteklosti in ozadja kupca. S tem bi bil v sistemu zagotovljen popoln seznam ljudi, ki ne smejo kupiti orožja (Bela hiša 2013).

Trenutno morajo samo zvezno licencirani prodajalci strelnega orožja opravljati pregled preteklosti in ozadja kupca. Študije so pokazale, da se 40 % vse trgovine z orožjem opravi preko t. i. zasebnih prodajalcev, ki jim takšnega pregleda ni treba opraviti. Zvezna raziskava je pokazala, da je med zaporniki samo 12 % takšnih, ki so pri kriminalnem dejanju uporabili orožje, ki so ga pridobili iz trgovine, kjer je bilo treba opraviti pregled preteklosti in ozadja kupca (Bela hiša 2013).

Zato Bela hiša navaja, da bi moral ameriški kongres sprejeti zakonodajo, ki bi preprečila luknje v sistemu pregledov, in zahtevati preglede preteklosti pri vsakem nakupu strelnega

orožja, seveda z omejenimi zdravorazumskimi omejitvami, kot je prenos med družinskimi člani ali začasni prenos za namen lova ali športa (Bela hiša 2013).

Hkrati načrt predvideva poziv licenciranim trgovcem in privatnim prodajalcem, da naj privatni prodajalci prodajajo svoje orožje preko sistema pregleda preteklosti, kar jim omogoča že veljavna zakonodaja (Bela hiša 2013).

Načrt predvideva tudi okrepitev sistema pregleda preteklosti in ozadja, saj je to najbolj učinkovit način, da se nevarnim posameznikom prepreči dostop do orožja. Zato navajajo, da je treba okrepiti sistem in zagotoviti dostop do popolnih podatkov o posameznikih, ki ne smejo pridobiti orožja (Bela hiša 2013).

Kot primer navajajo, da je bilo ugotovljeno, da 17 zveznih držav še vedno omogoča dostop do podatkov za manj kot 10 zapisov o duševnem zdravju, čeprav se je število zapisov o duševnem zdravju, ki so na voljo v sistemu, od leta 2004 povečalo za 800 odstotkov (Bela hiša 2013).

V ta namen je Bela hiša pripravila določene predsedniške izvršilne ukrepe za okrepitev zmožnosti sistema, da identificira nevarne osebe in jim prepreči dostop do orožja:

- **pregledati nepotrebne zakonske omejitve, ki preprečujejo zveznim državam razkritje informacij o osebah, ki imajo prepoved pridobitve orožja;**

Nekatere države so namreč navajale zakonodajo (*Health Insurance Portability and Accountability Act*) kot razlog, da niso posredovale relevantnih podatkov o osebah, ki imajo prepoved pridobitve orožja. Administracija bo v ta namen začela pregled zakonodaje in odpravila vse nepotrebne omejitve, začeniši z zbiranjem informacij o razsežnosti tega problema (Bela hiša 2013).

- **izboljšati spodbude za zvezne države, da posredujejo informacije v sistem za pregled preteklosti in ozadja;**

Zvezne države so kritičen vir za številne kategorije važnih podatkov, vključno s kriminalno preteklostjo in prepovedjo dostop do orožja zaradi zdravstvenih razlogov. V ta namen naj bi ministrstvo za pravosodje investiralo 20 milijonov dolarjev v finančnem

letu 2013 za močnejše spodbude zveznim državam, da zagotovijo te podatke. Administracija bo hkrati predlagala 500 milijonov dolarjev za ta namen v finančnem letu 2014 in bo iskala dodatne načine, da zagotovi, da bodo zvezne države prispevale svoj delež pri zagotavljanju relevantnih podatkov (Bela hiša 2013).

- **zahtevati odgovornost od zveznih agencij za delitev informacij s sistemom za pregled preteklosti in ozadja;**

Tudi nekatere zvezne agencije imajo relevantne podatke, zato bo predsednik izdal predsedniški memorandum, v katerem bo od agencij zahteval, da identificirajo podatke, jih delijo s sistemom za pregled preteklosti in ozadja in da redno poročajo o ustreznih posodobitvah podatkov (Bela hiša 2013).

- **zagotoviti, da imajo nevarni ljudje prepoved pridobitve orožja;**

Sistem za pregled preteklosti in ozadja je namenjen temu, da se prepreči dostop do orožja tistim, ki jim je to prepovedano. Treba pa je zagotoviti, da je zakon učinkovit pri identifikaciji tega, kdo je nevaren in nevreden zaupanja, da bi imel dostop do orožja. V ta namen bo predsednik naročil generalnemu državnemu tožilcu, da po posvetovanju z drugimi relevantnimi agencijami pregleda zakon, ki določa, kdo ima prepoved dostopa do orožja, in da pripravi zakonodajo ter izdelava predloge, da nevarni ljudje ne pridejo do orožja (Bela hiša 2013).

7.1.2 PREPOVED JURIŠNEGA OROŽJA, PODOBNEGA VOJAŠKEMU, IN OROŽJA Z VELIKO NABOJI TER DRUGI SMISELNI KORAKI ZA ZMANJŠANJE OBOROŽENEGA NASILJA

Bela hiša navaja, da je treba narediti več, da se prepreči lahek dostop do orožij za množično nasilje. Hkrati pa je treba zagotoviti organom pregona dodatna orodja za preprečevanje oboroženega nasilja, ponovno začeti raziskave na področju oboroženega nasilja, zagotoviti, da izvajalci zdravstvenih storitev lahko poročajo o kredibilnih nevarnostih za nasilje in da se lahko s svojimi pacienti pogovorijo o varnem rokovanju z orožjem ter promovirajo odgovorno ravnanje z orožjem (Bela hiša 2013).

V raziskavi iz leta 2010, ki jo je opravil *Police Executive Research Forum*, je bilo ugotovljeno, da več kot ena tretjina policijskih oddelkov poroča o povečani uporabi

jurišnega orožja in orožja z veliko kapaciteto nabojev, odkar prepoved prodaje jurišnega orožja iz leta 2004 ne velja več (Bela hiša 2013).

Za zaščito organov pregona in okrepitev javne varnosti tako Bela hiša predlaga:

- **ponovno vzpostavitev in okrepitev prepovedi prodaje jurišnega orožja;**

Tako strelci v Aurori in Newtownu so uporabili polavtomatske puške, ki jih je zvezna prepoved prodaje jurišnega orožja prepovedovala od leta 1994 do leta 2004. Ta prepoved je bila namreč pomemben korak, čeprav so se ji lahko proizvajalci izognili z določenimi popravki svojega orožja. Kongres mora zato ponovno vzpostaviti in okrepiti prepoved prodaje jurišnega orožja (Bela hiša 2013).

- **omejitev števila nabojev na 10;**

Potreba po takšni omejitvi se je pokazala že večkrat; strelci v Virginia Techu, Tucsonu, Aurori, Oak Creeku in Newtownu so imeli v orožju več kot 10 nabojev. Takšno orožje je bilo prepovedano v skladu z zakonom iz leta 1994. S toliko naboji je namreč vsako polavtomatsko orožje lahko orodje za množično nasilje, a je kljub temu zakonito. Zato mora kongres ponovno vzpostaviti omejitev števila nabojev na 10 (Bela hiša 2013).

- **zaključek naloge odprave nabojev, ki prebijajo oklep, z ulic;**

Že sedaj je nezakonito izdelovati in uvažati naboje, ki prebijajo oklep, razen za potrebe vojske in organov pregona. Še vedno pa ni nezakonito posedovati ali prenašati teh nevarnih nabojev. Zato mora kongres končati svojo nalogo in zaščititi organe pregona ter javnost s prepovedjo posedovanja takih nabojev za vse, razen za vojsko in organe pregona (Bela hiša 2013).

Bela hiša je hkrati prepričana, da je treba organom pregona omogočiti opremo, ki jo potrebujejo, da zagotovijo varnost, če se želi preprečiti oboroženo nasilje in odgovarjati nanj. To vključuje sprejetje ostrejših zakonov za ustavitev tistih, ki bi orožje radi spravili v roke kriminalcev. Hkrati pa to pomeni, da je treba obdržati 15.000 policistov na ulicah in odpraviti omejitve, ki zveznim organom pregona onemogočajo opravljanje njihove službe (Bela hiša 2013).

Zato predlagajo:

- **oblikovanje resnih kazni za prekupčevanje z orožjem;**

Danes lahko kriminalci preprosto kupijo orožje od trgovcev brez licence ali pa ga pridobijo s pomočjo slamnatih kupcev, ki opravijo pregled preteklosti in ozadja. Trenutno ni zakona, ki bi neposredno onemogočal slamnate nakupe, tako da so lahko slamnati kupci velikokrat obtoženi le kršitve zakonov glede ustrezne dokumentacije. Ne smemo pustiti tistim, ki pomagajo, da orožje pride v roke kriminalcev, da se izognejo resni kazni. Kongres naj zato prepreči luknje v zakonodaji glede trgovanja z orožjem in vzpostavi resne kazni za prekrške (Bela hiša 2013).

- **pomoč lokalnim skupnostim po celi državi, da na ulicah obdržijo 15.000 policistov;**

Eden najpomembnejših ukrepov za zmanjšanje oboroženega nasilja je, da policisti obdržijo svojo nalogo v lokalnih skupnostih. Predsednik zato poziva ameriški kongres, naj urgira in podpre predlog, da se 4 milijarde dolarjev nameni temu, da 15.000 policistov ostane na ulicah ameriških mest (Bela hiša 2013).

- **okrepitev sledenja podatkom z izvršilnim ukrepom;**

Ko organi pregona med kriminalno preiskavo pridobijo orožje, lahko preko proizvajalca izvedo za prodajalca, preko tega pa lahko izsledijo prvega kupca tega orožja. Sledenje podatkom organom pregona pomaga reševati nasilne zločine s pridobivanjem sledi v specifičnih primerih. Tako lahko tudi odkrijejo vzorce prekupčevanja z orožjem, ko kombinirajo večje število podatkov o sledenju. A vsi zvezni organi pregona niso enotno obvezani slediti vsemu orožju, ki ga pridobijo in imajo v pridržanju. Zato bo predsednik izdal predsedniški memorandum, s katerim bo zahteval, da sledijo podatkom vsega orožja (Bela hiša 2013).

- **pomoč organom pregona, da se izognejo vračanju orožja v napačne roke;**

Organi pregona nikoli ne bi smeli biti v poziciji, da bi nevede vrnili orožje osebi, ki ga ne bi smela imeti. Ko morajo organi pregona vrniti strelno orožje, ki je bilo zaseženo kot del preiskave, trenutno ne morejo izvesti celotnega pregleda ozadja in preteklosti lastnika. Administracija bo zato predlagala regulacijo, ki bo zagotovila, da bodo imeli organi pregona dostop do baz podatkov, da bodo lahko pravili celoten pregled preteklosti in ozadja (Bela hiša 2013).

- **končna zagotovitev potrjenega direktorja ATF;**

ATF že več kot šest let ni imel potrjenega direktorja. Noben izgovor, da ključna agencija, ki izvaja nadzor nad orožjem v ZDA, nima vodje, ni upravičen. Zato je čas, da ameriški kongres potrdi direktorja ATF (Bela hiša 2013).

- **odprava omejitve, ki sili ATF, da dovoli uvoz nevarnega orožja samo zaradi njegove starosti;**

ATF mora trenutno dovoliti uvoz določenega »starinskega« orožja. Zastarela zakonodaja pod tem imenom vključuje vse strelno orožje, izdelano pred več kot 50 leti. Danes strelno orožje, izdelano pred 50 leti, vključuje veliko število polavtomatskih pušk, namenjenih vojaški uporabi, nekatere izmed teh pa se z lahkoto preoblikuje v brzostrelke ali pa se jih drugače uporabi v kriminalne namene. Zato bi moral kongres odpraviti omejitev, ki preprečuje ATF, da spremeni definicijo »starinskega« orožja, in s tem ATF omogočiti, da zagotovi, da je starinsko orožje dejansko namenjeno zbirateljem in da preko te luknje posamezniki ne morejo priti do močnega vojaškega orožja (Bela hiša 2013).

- **okrepitev naporov za preprečevanje oboroženega nasilja in za pregon oboroženega kriminala;**

Generalni državni tožilec bo skupaj s tožilci in odvetniki ZDA tudi v prihodnje zagotavljal, da se bodo vse zmožnosti namenjene preprečevanju oboroženega nasilja. Hkrati bo generalni državni tožilec prosil tožilce, da razmislijo, ali bi bili dodatni napori primerni v njihovih okrožjih v primerih, kot je pregon ljudi, ki so bili obsojeni za zločin, ki so nezakonito poskušali pridobiti strelno orožje ali pa so se poskušali izogniti pregledu preteklosti in ozadja s posredovanjem napačnih informacij (Bela hiša 2013).

- **analiza informacij o izgubljenem in ukradenem orožju in ureditev široke dostopnosti teh informacij za organe pregona;**

Ministrstvo za pravosodje bo objavilo letno poročilo o izgubljenem in ukradenem orožju, da bo zagotovilo, da bodo podatki, ki jih zbira ATF, dostopni. To poročilo bo vključevalo statistike o izgubljenem orožju po zveznih državah. Dostopnost do teh podatkov bo zagotovila koristne informacije za organe pregona o tem, kako naj razpolagajo s svojimi viri. Zvezne države in mesta bodo dobili navodila, da morajo sprejeti zakonodajo ali druge učinkovite korake, da zagotovijo, da bo izgubljeno in najdeno orožje prijavljeno. Ministrstvo bo tudi identificiralo primere dobre prakse in spodbujalo zvezne države in mesta, da sledijo tem zgledom (Bela hiša 2013).

- **zagotovitev učinkovitega usposabljanja v primeru strelskih situacij za 14.000 pripadnikov organov pregona, šolskih uradnikov in drugih;**

Eden najboljših načinov, da se minimalizira izguba življenj v množičnih streljanjih, je, da se nauči organe pregona, šolske uradnike in druge, da se znajo odzvati na aktivnega strelca. Administracija bo zato takoj razširila dostop do zveznega usposabljanja, zvezne agencije pa bodo zagotovile, da se bodo obravnavali protokoli za situacije z aktivnimi strelci. Kongres bi moral zagotoviti dodatnih 14 milijonov dolarjev, ki bi pomagali pri usposabljanju 14.000 policistov in drugih javnih ter zasebnih uslužbencev pri odzivanju na strelske situacije (Bela hiša 2013).

Vsako leto se v ZDA zgodi okoli 30.000 s streljanjem povezanih umorov in samomorov. To je številka, ki kaže, daje to javna zdravstvena težava. A centri za nadzor bolezni (*Centers for Disease Control*) in druge znanstvene agencije zaradi kongresa več let niso smeli uporabljati sredstev za zagovorništvo in promocijo nadzora nad orožjem. Nekateri člani kongresa so hkrati trdili, da ta prepoved centrom prepoveduje tudi, da izvajajo raziskave o primerih oboroženega nasilja. Čeprav raziskovanje oboroženega nasilja ni zagovorništvo, pa je kritično raziskovanje javnega zdravja tisto, kar daje Američanom informacije, ki jih potrebujejo (Bela hiša 2013).

Zato Bela hiša predlaga, da se:

- **izvedejo raziskave o vzrokih oboroženega nasilja in načinih njegovega preprečevanja, vključno s povezavo med računalniškimi igrami, medijskimi prikazi in nasiljem;**

Predsednik bo izdal predsedniški memorandum, ki bo narekoval centrom za nadzor bolezni in znanstvenim agencijam, da izvedejo raziskave o vzrokih oboroženega nasilja in načinih njegovega preprečevanja. Memorandum bo temeljil na pravni analizi, ki zaključuje, da takšne raziskave niso prepovedane. Centri bodo takoj začeli ocenjevati sedanje strategije preprečevanja oboroženega nasilja in identificirali najbolj pereča raziskovalna vprašanja, ki imajo vpliv na javno zdravje. Hkrati pa administracija poziva kongres, da zagotovi 10 milijonov dolarjev za centre, da lahko izvajajo nadaljnje

raziskave, vključno z raziskovanjem povezave med računalniškimi igrami, medijskimi prikazi in nasiljem (Bela hiša 2013).

- **bolje ugotovi, kako in kdaj je strelno orožje uporabljeno v smrtnih primerih;**

Za raziskovanje preprečevanja oboroženega nasilja je treba pridobiti boljše podatke. Kadar je uporabljeno strelno orožje v umorih ali samomorih, *National Violent Death Reporting System* zbere anonimne podatke, vključno s podatkom o tipu uporabljenega strelnega orožja, informacijo, ali je bilo nabito ali zaklenjeno, in podrobnosti o dostopnosti orožja za mlade. Kongres bi moral investirati dodatnih 20 milijonov dolarjev, da se sistem razširi s sedanjih 18 zveznih držav na vseh 50. S tem bodo Američani bolje razumeli, kako in kdaj se strelno orožje uporablja v smrtnih primerih, zagotovljene pa bodo tudi informacije za nadaljnje raziskave in strategije (Bela hiša 2013).

Bela hiša tudi poudarja, da zdravniki in drugi izvajalci zdravstvenih storitev nikoli ne bi smeli zanemariti nevarnosti, ki jo predstavlja orožje v napačnih rokah (Bela hiša 2013).

Zato predlagajo, da se:

- **razčisti, da noben zvezni zakon ne preprečuje izvajalcem zdravstvenih storitev, da ne bi opozorili organov pregona na nevarnost nasilja;**

Zdravniki in drugi profesionalci za duševno zdravje imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti svojih pacientov in širše skupnosti s tem, ko organom pregona neposredno poročajo o resnih nevarnostih za nasilje. A trenutno obstaja vprašanje, ali zvezni zakoni prepovedujejo takšno poročanje. Zato bo ministrstvo za zdravje izdalo pismo izvajalcem zdravstvenih storitev, da noben zvezni zakon na noben način ne prepoveduje takšnega poročanja (Bela hiša 2013).

- **zaščiti pravica izvajalcev zdravstvenih storitev, da se pogovorijo s svojimi pacienti o varnem ravnanju z orožjem;**

Zdravniki in drugi izvajalci zdravstvenih storitev morajo imeti možnost, da povprašajo o strelnem orožju v domovih svojih pacientov in o varnem shranjevanju tega orožja še posebej, če njihov pacient kaže znake določene duševne bolezni ali če ima doma otroka ali duševno bolnega družinskega člana. Nekateri so napačno trdili, da *Affordable Care Act* prepoveduje zdravnikom, da svoje paciente sprašujejo o orožju in o varnem ravnanju

z orožjem. Hkrati pa zdravstvene skupine nadaljujejo boj proti zveznim zakonom, ki prepovedujejo zdravnikom, da postavljajo takšna vprašanja. Administracija bo izdala navodila, v katerih bo pojasnila, da *Affordable Care Act* ne prepoveduje ali drugače regulira komunikacije med zdravniki in pacienti, vključno z vprašanji glede strelnega orožja (Bela hiša 2013).

Predsednik Obama verjame, da drugi amandma k Ustavi ZDA zagotavlja individualno pravico imeti in nositi orožje in spoštuje bogato tradicijo lova ter športnega streljanja milijonov odgovornih Američanov. A ta pravica pride z odgovornostjo za varno shranjevanje orožja, da se prepreči naključna ali načrtna povzročitev poškodbe. Obamova administracija zato želi spodbuditi lastnike orožja, da odgovorno skrbijo za hrambo svojega orožja, in spodbuditi razvoj tehnologij, ki bodo to odgovornost poenostavile, hkrati pa bo *Consumer Product Safety Commission* preučila nove standarde za zaklepanje orožja (Bela hiša 2013).

Da bo te cilje lahko dosegla, namerava Obamova administracija:

- **začeti nacionalno kampanjo odgovornega ravnanja z orožjem;**

Z državno kampanjo bo administracija spodbujala lastnike orožja, da s svojim orožjem ravnajo odgovorno. Kampanja bo promovirala zdravorazumske ukrepe za varno rokovanje z orožjem, kot so varovala na orožju, ločeno shranjevanje orožja in nabojev ter poročanje o izgubljenih in ukradenih kosih orožja organom pregona (Bela hiša 2013).

- **obnoviti in okrepiti garancijske standarde zaklepanja orožja in sefov za orožje;**

Treba je namreč zagotoviti, da zaklepanje orožja in sefi za orožje delujejo, kot je načrtovano. Več ključavnic za orožje je namreč bilo deležnih odpoklica, ker niso delovale ustrezno – to je nesprejemljivo. Vodja komisije za zaščito izdelkov potrošnikov zato namerava ponovno pregledati učinkovitost ključavnic za orožje in sefov za orožje, vključno z obstoječimi prostovoljnimi industrijskimi standardi. Hkrati pa bo naredil potrebne korake za izboljšavo standardov kakor tudi za zaščito javnosti pred nerazumnimi tveganji poškodbe ali smrti, kot se je zgodilo v določenih primerih (Bela hiša 2013).

- **spodbuditi razvoj inovativnih tehnologij za varno rokovanje z orožjem;**

Kljub hitremu napredku tehnologije v zadnjih letih malo strelnega orožja vključuje nove tehnologije, ki bi pomagale preprečiti nepooblaščen uporabo. Zato bo predsednik naročil vrhovnemu državnemu tožilcu, da skupaj s tehnološkimi strokovnjaki preuči obstoječe in nastajajoče tehnologije za varnost orožja in da se pouči o dostopnosti teh tehnologij. Hkrati pa bo administracija izzvala privatni sektor, da razvije inovativne in cenovno učinkovite tehnologije za varnost orožja, in zagotovila nagrade za tehnologije, ki se bodo izkazale kot zanesljive in učinkovite (Bela hiša 2013).

7.1.3 IZBOLJŠANJE VARNOSTI ŠOL

Bela hiša izpostavlja, da je treba izboljšati varnost šol, a ne le z okrepitevijo njihove fizične varnosti in boljšo pripravljenostjo na odzivanje na nujne primere, kot je množično streljanje, ampak tudi z vzpostavitvijo bolj varne in boljše šolske klime, ki bo pomagala preprečiti nasilje v šolah. Vsaka šola je drugačna in bi morala imeti prožnost, da se odzove na svoje najbolj pereče težave. Nekatere šole bodo tako želele oboroženo policijo, medtem ko se bodo druge raje odločile za svetovalne službe. Kakor koli, vsako okrožje bi moralo imeti možnost izbrati najboljši način, da zaščiti svoje šolarje (Bela hiša 2013).

Navajajo, da zagotovitev posebej usposobljenih policistov za delo v šolah in profesionalcev za duševno zdravje v šolah lahko pomaga preprečiti kriminal v šolah in nasilje med šolarji. V primeru ustrezne usposobljenosti in s pomočjo šolskih disciplinskih pravil, ki temeljijo na dokazih, lahko profesionalci s svojo prisotnostjo odvrtaajo in izboljšujejo policijske cilje v skupnostih. Vloga učiteljev in svetovalcev jim omogoča, da s šolarji razvijejo odnos, ki temelji na medsebojnem zaupanju, kar lahko pomaga pri odkrivanju nevarnosti in izogibanju kriznim situacijam. Šolski psihologi, socialni delavci in svetovalci lahko pomagajo ustvariti pozitivno šolsko klimo z zagotavljanjem storitev za duševno zdravje šolarjem, ki to potrebujejo. Vsaka šola ne bo hotela policijskega osebja ali dodatnih šolskih svetovalcev, a kljub temu bi morali šolam pomagati zagotoviti osebje, za katerega ocenijo, da ga potrebujejo za zagotavljanje varnosti (Bela hiša 2013).

Za zagotovitev teh ciljev namerava Bela hiša:

- **z izvršilnim ukrepom zagotoviti spodbude za šole, da zaposlijo policiste, posebej usposobljene za delo v šolah;**

Sredstva za zaposlovanje policistov se že sedaj lahko uporabijo za financiranje zaposlovanja policistov, posebej usposobljenih za delo v šolah. Letos pa bo ministrstvo za pravosodje zagotovilo dodatno spodbudo za policijske oddelke, da zaposlijo te policiste, z zagotavljanjem prednosti za prošnje, ki bodo predlagale te policiste.

- **zaposliti 1.000 novih policistov, usposobljenih za delo v šolah, in šolskih svetovalcev;**

Administracija predlaga nov program varnosti v šoli, ki bo šolskim okrajem omogočil, da zaposlijo osebje in naredijo nujne investicije za varnost šol. Program bo namenil 150 milijonov dolarjev šolskim okrajem in organom pregona za zaposlitev reševalcev, šolskih psihologov, socialnih delavcev in svetovalcev. Ministrstvo za pravosodje bo hkrati razvilo model, ki ga bodo lahko uporabljali v šolah in ki bo vključeval najboljše prakse letom primernih metod za delo s šolarji (Bela hiša 2013).

- **investirati v druge strategije, ki bodo naredile šole varnejše;**

Šolski okraji bodo lahko uporabili sredstva novega programa v šoli tudi za nakup varnostne opreme, razvoj in posodobitev varnostnih načrtov, izdelavo ocene tveganja in za usposabljanje intervencijskih ekip s strani organov pregona, ki se bodo lahko odzivale na težave šolarjev v duševnih stiskah. Hkrati pa bo *General Services Administration* preko svoje kupne moči pomagala šolam, da bodo lahko kupile cenovno dostopno varnostno opremo (Bela hiša 2013).

V nepredstavljenem dogodku ponovnega šolskega streljanja Bela hiša navaja, da je nujno, da imajo šole učinkovite in zanesljive plane odzivanja. Raziskava iz leta 2010 je pokazala, da čeprav ima 84 % javnih šol pisni odzivni načrt v primeru streljanja, jih je le 52 % v zadnjem letu izvedlo vajo s šolarji na podlagi načrta. Zagotoviti je treba, da ima vsaka šola kvaliteten načrt za primer streljanja in da so se ga šolarji in uslužbenci sposobni držati (Bela hiša 2013).

Zato predlagajo naslednja ukrepa:

- **šolam in drugim institucijam pripraviti model, kako naj razvijejo in izvajajo učinkovite varnostne načrte;**

Ministrstva, zadolžena za izobraževanje, pravosodje, zdravje in človeške storitve ter domovinsko varnost, bodo izdala model kakovostnih načrtov za ravnanje v nevarnosti za šole, verske objekte in institucije univerzitetnega izobraževanja, vključno z najboljšimi praksami za razvoj teh planov in usposabljanje šolarjev ter osebja. Hkrati jim bodo ustrezna ministrstva pomagala dokončati njihove lastne ocene varnostnega tveganja (Bela hiša 2013).

- **pomoč šolam pri razvoju načrtov za ravnanje v nevarnosti;**

Kongres bi moral zagotoviti 30 milijonov dolarjev enkratnih sredstev za zvezne države, da pomagajo svojim šolskim okrožjem razviti in implementirati načrte za ravnanje v nevarnosti, hkrati pa morajo tudi šole prevzeti svoj del odgovornosti. Kongres bi moral od zveznih držav in šolskih okrožij, ki prejemajo sredstva za varnost v šoli od ministrstva za šolstvo, zahtevati odločne in posodobljene načrte za ravnanje v nevarnosti za njihove šole (Bela hiša 2013).

V poročilu, ki sta ga izdala ameriška tajna služba in ministrstvo za izobraževanje po streljanju v srednji šoli Columbine, je bilo ugotovljeno, da je ena najboljših stvari, ki jih šole lahko naredijo za zmanjšanje nasilja, izboljšanje šolske klime in povečanje medsebojnega zaupanja ter komunikacije med šolarji in osebjem. Na srečo že obstajajo na dokazih temelječe strategije, ki dokazujejo, da zmanjšanje ustrahovanja in drugega problematičnega obnašanja, kot sta uporaba drog ali majhna prisotnost, povečuje občutek varnosti šolarjev in izboljšuje šolske rezultate (Bela hiša 2013).

Zato Bela hiša predlaga:

- **pomoč 8.000 šolam za ustvarjanje bolj varne in boljše šolske klime;**

S tehnično pomočjo ministrstva za šolstvo je 18.000 šol že vzpostavilo strategije, ki izboljšujejo šolsko klimo. Te strategije vključujejo določene korake za celotno šolo (kot so konsistentnost pravil in nagrade za vzorno obnašanje), z manj intenzivnimi koraki za šolarje s problematičnim obnašanjem in individualnimi storitvami zanje. Administracija

bo zato predlagala 50 milijonov dolarjev spodbud za pomoč več kot 8.000 šolam, da usposobijo svoje učitelje in drugo šolsko osebje za izvajanje teh strategij. Hkrati pa bo administracija izvedla raziskavo o šolski klimi, ki bo zagotovila zanesljive podatke, ki bodo pomagale šolam implementirati strategije in izboljšati šolsko klimo (Bela hiša 2013).

- **delitev primerov dobrih praks šolske discipline;**

Za šolarje, ki so (začasno) izključeni iz šol, obstaja mnogo večja nevarnost, da bodo ponavljali razred, ne bodo končali šole ali da bodo začeli s kriminalnimi dejanji. Učinkovita šolska disciplina je nujna za odgovor na nasilje in kriminal v šolah in skupnosti. V ta namen bo ministrstvo za šolstvo zbralo in preučilo primere dobrih praks šolske discipline in šolskim okrožjem pomagalo razviti njihove lastne prakse (Bela hiša 2013).

7.1.4 POVEČANJE DOSTOPNOSTI STORITEV ZA DUŠEVNO ZDRAVJE

Predsednik Obama je napovedal, da bo uredil dostop do storitev za duševno zdravje na tako preprost način, kot je preprost dostop do orožja. Trenutno je manj kot polovica otrok in odraslih z diagnozo težav z duševnim zdravjem deležna ustreznega zdravljenja. Medtem ko velika večina Američanov, ki ima težave z duševnim zdravjem, ni nasilna, pa več zadnjih množičnih streljanj izpostavlja, kako se lahko nekateri primeri duševnih bolezni razvijejo v krizne situacije za posameznike, ki niso deležni ustreznega zdravljenja. Zato Obama izpostavlja, da je treba narediti več kot le preprečiti tem osebam dostop do orožja, treba je identificirati težave z duševnim zdravjem in pomagati posameznikom, da pravočasno dobijo ustrezno zdravljenje za svoje bolezni (Bela hiša 2013).

Tri četrtine duševnih bolezni se pojavi do 24. leta, a kljub temu je manj kot polovica otrok z diagnozo duševnih zdravstvenih težav deležna ustrezne zdravstvene oskrbe. In številna zadnja množična streljanja, vključno s tistimi v Newtownu, Tucsonu, Aurori in na Virginia Techu, so zagrešili študentje ali drugi mladi (Bela hiša 2013).

V ta namen so bili oblikovani predlogi, da se:

- **doseže 750.000 mladih preko programov za identifikacijo duševnih boleznih in jih napoti na ustrezno zdravljenje;**

Treba je usposobiti učitelje in druge, ki so v rednem stiku s šolarji, da prepoznajo mlado osebo, ki potrebuje pomoč, in tej zagotoviti, da je napotena na ustrezno službo za duševno zdravje. Administracija zato pripravlja nove spodbude v obliki projekta AWARE (*Advancing Wellness and Resilience in Education*), ki bo omogočil usposabljanje in vzpostavil ustrezne službe. Ta iniciativa, ki bi naj dosegla 750.000 mladih, je razdeljena na dva dela:

- 1) usposabljanje za učitelje: 15 milijonov dolarjev se bo namenilo za usposabljanje učiteljev in drugih, ki so v stiku z mladimi, za identificiranje in odzivanje na primere duševnih boleznih pri otrocih in mladih in za hkratno učenje, kako spodbuditi najstnike in družine, ki imajo takšne težave, da poiščejo ustrezno zdravstveno oskrbo;
- 2) zagotavljanje, da so šolarji z znaki duševnih boleznih deležni ustrezne zdravstvene oskrbe: 40 milijonov dolarjev se bo namenilo šolskim okrožjem, da skupaj z organi pregona, službami za duševno zdravje in drugimi lokalnimi organizacijami zagotovijo, da bodo šolarji s težavami v duševnem zdravju in drugimi težavami deležni oskrbe, ki jo potrebujejo. Ta pobuda temelji na strategiji, za katero se je v desetletju izkazalo, da zmanjšuje nasilje v šolah in povečuje število šolarjev, ki so deležni storitev za duševno zdravje (Bela hiša 2013).

- **pomaga posameznikom med 16. in 25. letom starosti z nevarnostjo, da se jim razvije duševna bolezen;**

Napori, da se prepreči šolska streljanja in oboroženo nasilje, se ne smejo končati, ko šolar zapusti srednjo šolo. Posamezniki med 16. in 25. letom so visoko ogroženi, kar se tiče možnosti razvoja duševnih boleznih, zlorabe substanc in samomorilskih nagnjenj, hkrati pa so skupina, ki najverjetneje ne bo iskala pomoči. Tudi tisti, ki so deležni pomoči kot otroci, se lahko izgubijo v sistemu, ko dopolnijo 18 let. Zato administracija predlaga 25 milijonov za inovativne strategije na ravni zveznih držav za pomoč mladim med 16. in

25. letom starosti z duševnimi težavami ali težavami zaradi zlorabe substanc (Bela hiša 2013).

- **pomaga šolam pri preprečevanju nasilja;**

Dvaindvajset odstotkov 14- in 17-letnikov je bilo v svojem življenju priča streljanju. Raziskave so pokazale, da izpostavljenost nasilju v skupnosti lahko vpliva na duševno zdravje in razvoj mladostnikov in da se s tem poveča verjetnost, da bodo kasneje sami povzročitelji nasilnih dejanj. Za pomoč šolam, da prekinejo ta krog nasilja, se poziva ameriški kongres, da zagotovi 25 milijonov dolarjev za zdravljenje travm šolarjev in za druge šolske programe preprečevanja nasilja (Bela hiša 2013).

- **usposobi več kot 5.000 dodatnih strokovnjakov za duševno zdravje za pomoč šolarjem in mladim;**

Strokovnjaki velikokrat navajajo pomanjkanje izvajalcev storitev za duševno zdravje kot enega od razlogov, da je dostop do zdravljenja oviran. Za pomoč pri zapolnitvi te vrzeli administracija predlaga, da se 50 milijonov nameni usposabljanju socialnih delavcev, svetovalcev, psihologov in drugih strokovnjakov za duševno zdravje. To bi vključevalo štipendije in oprostitev plačila šolnine za usposabljanje več kot 5.000 strokovnjakov za duševno zdravje, ki bi služili mladim, šolam in skupnostim (Bela hiša 2013).

- **začne nacionalno razpravo za okrepitev razumevanja duševnih bolezni;**

Občutek sramu in skrivnosti, ki povezan z duševnimi boleznimi, preveč mladim preprečuje, da bi poiskali pomoč. Predsednik bo zato pristojnim naložil, da začnejo nacionalno razpravo o duševnem zdravju z mladimi, ki so izkusili težave z duševnim zdravjem, in s predstavniki verskih skupnosti, fundacij, šol in gospodarstveniki (Bela hiša 2013).

Medtem ko je večina duševnih bolezni ozdravljivih, pa tisti z njimi prepogosto ne morejo biti deležni zdravljenja, če nimajo ustreznega zdravstvenega zavarovanja, ki pokriva storitve za duševno zdravje. Zakon *The Affordable Care Act* bo omogočil eno največjih razširitev storitev za duševno zdravje v celi generaciji s tem, da bo razširil zdravstveno zavarovanje 30 milijonov Američanov, ki po ocenah vključuje okoli 6 do 10 milijonov ljudi z duševnimi boleznimi. Zakon bo tudi zagotovil, da imajo Američani dostop do

zdravljenja za duševne bolezni, saj bo zagotovil, da načrti zavarovanja pokrivajo ugodnosti duševnega zdravljenja kakor tudi druge ugodnosti (Bela hiša 2013).

Vežano na to bo Bela hiša:

- **dokončala zahteve za privatne zavarovalniške načrte, da pokrivajo storitve za duševno zdravje;**

Administracija bo izdala regulacijo, ki bo nalagala obstoječim zdravstvenim načrtom, ki nudijo zdravljenje za duševne bolezni, da morajo izpolnjevati določila zakona *Mental Health Parity and Addiction Equity Act* iz leta 2008. Hkrati bo zakon *The Affordable Care Act* zahteval od vseh novih majhnih skupin ali individualnih zdravstvenih načrtov, da pokrivajo deset ključnih ugodnosti, ki vključujejo skrb za duševno zdravje in zdravljenje zlorabe substanc. Administracija namerava naslednji mesec izdati pravilo, ki definira te ključne ugodnosti, in uvesti zahteve, da bodo zavarovalniški načrti enakovredni z medicinskimi in kirurškimi ugodnostmi (Bela hiša 2013).

- **zagotovila, da bodo milijoni Američanov, ki so deležni programa *Medicaid*, deležni storitev za duševno zdravje;**

Program *Medicaid* je že sedaj največji financer storitev za duševno zdravje in zakon *The Affordable Care Act* bo razširil ta program na 17 milijonov delovnih Američanov. Obstajajo nekateri dokazi, da *Medicaid* ne dosega vedno standardov glede zagotavljanja duševnega zdravja. Administracija bo zato izdala pismo zdravstvenim uradnikom zveznih držav, v katerem jim bo razložila, da morajo zagotoviti ustrezno zdravljenje za duševne bolezni (Bela hiša 2013).

7.2 REALIZACIJA PREDLAGANE SPREMEMBE OROŽARSKE ZAKONODAJE »NOW IS THE TIME«

Predlagani ukrepi s strani Bele hiše so naleteli na buren odziv. NRA je v svojem odzivu napovedala »bitko stoletja« (*The Washington Post* 2013).

NRA je z namenom preprečitve sprejetja Obamovih zakonskih predlogov mobiliziral svojo članstvo, da so zasuli senat ameriškega kongresa s telefonskimi klici, e-pošto in

pismi. Skupina je samo v enem dnevu zapravila 500.000 dolarjev za oglaševalsko akcijo, ki je kritizirala po njihovo t. i. Obamovo prepoved orožja (*The New York Times* 2013).

Senat ameriškega kongresa aprila 2013 ni uspel zbrati potrebnih 60 glasov podpore za sprejetje sprememb orožarske zakonodaje in zaostritev pogojev za pridobitev orožja (*The New York Times* 2013).

Predsednik Obama pa je nesposobnost senata, da sprejme predlagane zakonske spremembe na področju nadzora nad orožjem, označil za sramoto in senat obtožil, da je popustil orožarskemu lobiju (*The Guardian* 2013).

Čeprav je manjšina v senatu zavrnila sprejem po mnenju Bele hiše zdravorazumske zakonodaje za zmanjšanje nasilja z orožjem, je predsednik Obama nadaljeval z izvajanjem napovedanih sprememb, ki so mogoče brez spremembe zakonodaje. Administraciji je tako v večini uspelo realizirati 21 od 23 predlaganih predsedniških izvršilnih ukrepov, kljub temu pa administracija še vedno poziva k sprejetju predlaganih zakonodajnih sprememb s strani ameriškega kongresa (Bela hiša 2013).

Tabela 7.1: Preglednica izvedbe napovedanih predsedniških izvršilnih ukrepov.

napovedan predsedniški izvršilni ukrep	izvršen (ali velik napredek): DA (✓) / NE (✗)
zahteva po odgovornosti zveznih agencij za delitev informacij s sistemom za pregled preteklosti in ozadja	✓
pregled nepotrebnih zakonskih omejitev, ki preprečujejo zveznim državam razkritje informacij o osebah, ki imajo prepoved pridobitve orožja	✓
izboljšava spodbud za zvezne države, da posredujejo informacije v sistem za pregled preteklosti in ozadja	✓
spodbuda privatnim prodajalcem orožja, da se poslužujejo	✓

sistema pregleda preteklosti in ozadja preko prodajalcev z licenco	
preučitev kategorij nevarnih ljudi, ki imajo prepoved dostopa do orožja	✓
okrepitev sledenja podatkom z izvršilnim ukazom	✓
pomoč organom pregona, da se izognejo vračanju orožja v napačne roke, z izvršilnim ukrepom	✓
zagotovitev učinkovitega usposabljanja v primeru strelskih situacij za pripadnike organov pregona, šolske uradnike in druge	✓
objava podatkov o izgubljenem in ukradenem orožju	✓
z vsemi močmi okrepljeni napor za preprečevanje oboroženega nasilja in za pregon oboroženega kriminala	✓
končna zagotovitev potrjenega direktorja ATF	✗
priprava modela, kako naj razvijejo in izvajajo učinkovite varnostne načrte, za šole in druge institucije	✓
zagotovitev podpore za zaposlitev novih policistov, usposobljenih za delo v šolah, in šolskih svetovalcev	✓
začetek nacionalne kampanje za odgovorno ravnanje z orožjem	✓
spodbuda razvoja inovativnih tehnologij za varno rokovanje z orožjem	✓
obnova in okrepitev garancijskih standardov zaklepanja orožja in sefov za orožje	✓
izvedba raziskave o vzrokih in načinih preprečevanja oboroženega nasilja	✓
potrditev, da noben zvezni zakon ne preprečuje izvajalcem zdravstvenih storitev, da ne bi opozorili organov pregona na nevarnost nasilja	✓
zaščita pravice izvajalcev zdravstvenih storitev, da se pogovorijo s svojimi pacienti o varnem ravnanju z orožjem	✓
začetek nacionalne razprave za okrepitev razumevanja duševnih bolezni	✓
dokončanje zahteve za privatne zavarovalniške načrte, da	✓

pokrivajo storitve za duševno zdravje	
zagotovitev, da so milijoni Američanov, ki so deležni programa <i>Medicaid</i> , deležni storitev za duševno zdravje	✓
zagotovitev izpolnjevanja določil zakona <i>Mental Health Parity and Addiction Equity Act</i> iz leta 2008	✗

Vir: Povzeto po Bela hiša (2013).

8 ZAKLJUČEK

Ob pregledu zgodovinskih okoliščin, ki so privedle do sprejema drugega amandmaja k Ustavi ZDA, zakonodajne zgodovine orožarske zakonodaje v ZDA, sodne prakse in zgodovine na tem področju, ter vpliva in organiziranosti interesnih skupin, povezanih z zagotavljanjem svojega pogleda na drugi amandma k Ustavi ZDA, ter ob pregledu predlogov Bele hiše in realizacije le-teh zlahka ugotovimo, da gre za kompleksno in zelo razgreto tematiko.

Glede na pregledane in opisane zgodovinske okoliščine na nastanek in razvoj ZDA lahko **potrdim hipotezo št. 1**, saj so zgodovinske okoliščine brez dvoma ključno vplivale na zapis pravice imeti in nositi orožje v amandma k Ustavi ZDA.

Istočasno lahko **potrdim tudi hipotezo št. 2**, saj glede na široko javno razpravo, ki že dolgo časa poteka v ameriški družbi, politiki, tudi v pravosodju, okoliščine, ki so privedle do sprejetja drugega amandmaja k Ustavi ZDA, še danes vplivajo na vprašanje pravice do nošenja in posedovanja orožja, pri čemer je posebej treba izpostaviti vlogo NRA. Pri razumevanju teh okoliščin sta se tako razvili dve teoriji: o individualni pravici in o kolektivni pravici ljudi imeti in nositi orožje.

Ob pregledu vplivov posameznih zakonskih omejitev v legislativni zgodovini ureditve nadzora nad orožjem v ZDA lahko **potrdim tudi hipotezo št. 3**, saj je trenutno zakonodaja, vezana na nadzor nad orožjem, nedvomno glavni razlog za višjo stopnjo oboroženega nasilja v ZDA.

Pravica imeti in nositi orožje, kot jo zagotavlja drugi amandma k Ustavi ZDA, je nedvomno eno najbolj perečih družbenih vprašanj v ZDA, saj ima širok vpliv na vlogo, ki jo ima orožje v ameriški družbi, in na posledice, ki nastajajo zaradi tega.

9 LITERATURA

Agresti, James D. in Reid K Smith. 2010. *Gun Control Facts*. Dostopno prek: <http://www.justfacts.com/guncontrol.asp> (4. marec 2013).

Alstynne, William van. 1994. The Second Amendment and the Personal Right to Arms. *Duke Law Journal* 43 (6): 1236–1255.

Bela hiša. 2013a. *Now is the time*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/issues/preventing-gun-violence> (4. marec 2013).

--- 2013b. *Now is the time. Gun violence reduction executive actions*. Dostopno prek: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/wh_now_is_the_time_actions.pdf (4. marec 2013).

--- 2013c. *Now is the time. The President's plan to protect our children and our communities by reducing gun violence*. Dostopno prek: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/wh_now_is_the_time_full.pdf (4. marec 2013).

--- 2013č. *Progress Report on the President's Executive Actions to Reduce Gun Violence*. Dostopno prek: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/exec_actions_progress_report_final.pdf (23. avgust 2013).

Brady Handgun Violence Prevention Act. Pub.L. 103–159, 107 Stat. 1536. Dostopno prek: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-103hr1025rh/pdf/BILLS-103hr1025rh.pdf> (4. marec 2013).

Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez. 2000. *Navodila za pisanje – seminarske naloge in diplomskega dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Center for American Progress (CAP). 2013. *Infographic: Fixing Gun Background Checks*. Dostopno prek: <http://www.americanprogress.org/issues/civil-liberties/news/2013/03/04/55080/infographic-fixing-gun-background-checks/> (25. april 2013).

Congressional Research Service. 2013. *Federal Assault Weapons Ban: Legal Issues*. Dostopno prek: www.fas.org/sgp/crs/misc/R42957.pdf (16. avgust 2013).

Encyclopaedia Britannica. 2013a. *Brady Law (United States law)*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1523069/Brady-Law> (15. avgust 2013).

--- 2013b. *District of Columbia v. Heller*. Dostopno prek: <https://www.britannica.com/EBchecked/topic/1676432/District-of-Columbia-v-Heller> (17. avgust 2013).

--- 2013c. *McDonald v. City of Chicago*. Dostopno prek: <https://www.britannica.com/EBchecked/topic/1689712/McDonald-v-City-of-Chicago> (17. avgust 2013).

--- 2013č. *Second Amendment*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/531357/Second-Amendment> (17. avgust 2013).

FactCheck.org. 2013. *Did the 1994 Assault Weapons Ban Work?*. Dostopno prek: <http://www.factcheck.org/2013/02/did-the-1994-assault-weapons-ban-work/> (16. avgust 2013).

Farley, Robert. 2012. *Gun Rhetoric vs. Gun Facts*. Dostopno prek: <http://factcheck.org/2012/12/gun-rhetoric-vs-gun-facts/> (4. marec 2013).

Ferfila, Bogomil. 2002. *ZDA*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fink-Hafner, Danica in Damjan Lajh. 2002. *Analiza politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fink-Hafner, Danica ur. 2007. *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Grad, Franc, Ivan Kristan in Anton Perenič. 2006. *Primerjalno ustavno pravo*. Ljubljana: Pravna fakulteta.

Grdešić, Ivan. 1995. *Političko odlučivanje*. Zagreb: Alinea.

--- 2006. *Osnove analize javnih politika, policy analiza*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Gun Control Act of 1968 (GCA, GCA68). P.L. 90–618. Dostopno prek: <http://www.atf.gov/publications/download/p/atf-p-5300-4.pdf> (4. marec 2013).

Jaklič, Klemen. 2005. *Ustava Združenih držav Amerike s pojasnili*. Ljubljana: Nova obzorja.

Kenny, Christopher, Michael McBurnett in David Bordua. 2004. The Impact of Political Interests in the 1994 and 1996 Congressional Elections: The Role of the National Rifle Association. *British Journal of Political Science* (34): 331–344.

Kopel, David B., Clayton E. Cramer in Scott G. Hatrup. 1995. A tale of three cities: the right to bear arms in state supreme courts. *Temple L. Rev* (68): 1177–1240.

Koper, Christopher S. 2004. *An Updated Assessment of the Federal Assault Weapons Ban: Impacts on Gun Markets and Gun Violence, 1994-2003*. Dostopno prek: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/204431.pdf> (16. avgust 2013).

Krouse, William J. 2012. Federal Regulation of Firearms. *Gun Control Legislation*. Dostopno prek: <http://www.gunpolicy.org/firearms/citation/quotes/6678> (12. avgust 2013).

Kustec Lipicer, Simona. 2009. *Vrednotenje javnih politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lott, John. 2000. *More Guns, Less Crime*. Chicago: The University of Chicago Press.

Lutz, Donald S. 1992. The State Constitutional Pedigree of the U.S. Bill of Rights. *Publius, Vol. 22, No. 2, Rights in America's Constitutional Traditions*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3330346> (8. avgust 2013).

Ragin, Charles C. 2007. *Družboslovno raziskovanje: enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Reynolds, Glenn Harlan. 1995. A critical guide to the second amendment. *Tenn. L. Rev.* (62): 461–511.

Shenassa, Edmond D., Constantine Daskalakis in Stephen L. Buka. 2006. Utility of indices of gun availability in the community. *Journal of Epidemiology and Community Health* (60): 44–49.

The Guardian. 2013. *Gun control: Barack Obama condemns 'shameful' failure to pass reform*. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/18/obama-condemns-senate-gun-reform> (23. avgust 2013).

The Institute for Legislative Action (ILA). 2013a. *About NRA-ILA*. Dostopno prek <http://www.nraila.org/about-nra-ila.aspx> (21. avgust 2013).

--- 2013b. *NRA-ILA*. Dostopno prek <http://www.nraila.org/media/4584295/nrailabrochure.pdf> (21. avgust 2013).

--- 2013c. *The Second Amendment*. Dostopno prek: <http://www.nraila.org/second-amendment/the-second-amendment.aspx> (4. marec 2013).

The National Rifle Association (NRA). 2013. *A Brief History of NRA*. Dostopno prek: <http://www.nrahq.org/history.asp> (21. avgust 2013).

The New York Times. 2013a. *Senate Blocks Drive for Gun Control*. Dostopno prek: www.nytimes.com/2013/04/18/us/politics/senate-obama-gun-control.html (23. avgust 2013).

--- 2013b. *Guns and Gun Control*. Dostopno prek: http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/subjects/g/gun_control/index.html (4. marec 2013).

The Supreme Court of the United States. 1939. *UNITED STATES v. MILLER, 307 U.S. 174 (1939)*. Dostopno prek: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=307&invol=174> (19. avgust 2013).

--- 2013. *A Brief Overview of the Supreme Court*. Dostopno prek: <http://www.supremecourt.gov/about/briefoverview.aspx> (17. avgust 2013).

The Washington Post. 2013a. *NRA planning 'the fight of the century' against Obama*. Dostopno prek: <http://www.washingtonpost.com/blogs/post-politics/wp/2013/01/16/nra-planning-the-fight-of-the-century-against-obama/> (23. avgust 2013).

--- 2013b. *Timeline of the NRA*. Dostopno prek: http://articles.washingtonpost.com/2013-01-12/national/36312206_1_nra-membership-harlon-carter-andrew-arulanandam (17. avgust 2013).

U. S. Department of Justice. 1994. *Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994*. Dostopno prek: <https://www.ncjrs.gov/txtfiles/billfs.txt> (16. avgust 2013).

--- 2010. *Background Checks for Firearms Transfers, 2009–Statistical Tables*. Dostopno prek: <http://bjs.gov/content/pub/html/bcft/2009/bcft09st.pdf> (16. avgust 2013).

Vandercoy, David E. 1994. The history of the second amendment. *Valparaiso Univ. Law Review*: 1007–1039.

Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994 (H.R. 3355 Pub.). L. 103–322. Dostopno prek: http://www.house.gov/legcoun/Comps/VIOLENT_CMD.pdf (4. marec 2013).

Vizzard, William J. 1995. The Impact of Agenda Conflict on Policy Formulation and Implementation: The Case of Gun Control. *Public Administration Review* 55. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/977125> (12. avgust 2013).

Vrhovno sodišče ZDA. 2007. *District of Columbia v. Heller*. Dostopno prek: <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf> (4. marec 2013).

--- 2009. *McDonald v. Chicago*. Dostopno prek: <http://www.supremecourt.gov/opinions/09pdf/08-1521.pdf> (4. marec 2013).

Watkins, Tom. 2013. *How the NRA wields its influence*. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2013/01/09/us/nra-gun-research> (4. marec 2013).

Wintemute, Garen J. 2002. Where the Guns Come from: The Gun Industry and Gun Commerce. *The Future of Children* (12): 54–71.

Yassky, David. 2000. The Second Amendment: Structure, History, and Constitutional Change. *Michigan Law Review* (99): 588–668.

Združeni narodi. Pisarna za droge in kriminal. 2011. *Procent umorov s strelnim orožjem, število umorov s strelnim orožjem in število umorov s strelnim orožjem na 100.000 prebivalcev*. Dostopno prek http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/Homicide/Homicides_by_firearms.xls (4. marec 2013).

Zimring, Franklin E. 1975. *Firearms and Federal Law: The Gun Control Act of 1968*. Dostopno prek: <http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2114&context=facpubs> (4. marec 2013).